

LUNDS
UNIVERSITET

Statsvetenskapliga institutionen
STVM11/ Ht 2011

Den mångtydiga hållbarheten

*En diskursanalytisk studie av innebörderna i begreppet
social hållbarhet i Malmö*

Rifadije Maliqi

Författare: Rifadije Maliqi
Färdigställt: 2012-01-03
Handledare: Malena Rosen Sundström

Abstrakt

A sustainable development was defined by the Brundtlandscommission for the United Nations Conference on Environment and Development as "*... a development that meets present needs without compromising future generations to meet their own needs*". The definition includes a broad consideration of economic, environmental and social aspects. The definition thus creates a good example of the vagueness and complexity of the term social sustainability. This definition is very broad and vague and therefore possible to interpret in many ways. The study analyzes the struggle over its meaning, by focusing on language and its use in specific contexts. This study is based on two different analytical approaches, where both approaches have the language or rather the language use as a starting point in their analysis and where they should complement each other in ways that can also be seen as two different levels of analysis.

A conceptual historical analysis is as an entry for the study, which means treating the concept of sustainable development more generally. Although, the discourse analysis develops into an additional level of analysis: which is a discourse analysis of the term social sustainability in Malmö.

The purpose is thus to obtain the definition of social sustainability in Malmö's urban planning.

The findings show that the social sustainability in Malmö's urban planning seems rarely to be giving any clear definition. The concept is filled with a wide area, in the form of various aspects including: health, social inequality, segregation, etc.

Seen from the discourse analytical perspective, the definition of social sustainability is constructed from its context, which are those aspects considered being important in order to address the community planning.

Nyckelord: hållbar utveckling, social hållbarhet, diskursanalys, nodalpunkten, element, moment, ekvivalenskedja, samhällsplanering,

Innehållsförteckning

1. Introduktion	4
1.1 Bakgrund och problematiseringen	4
1.2 Angränsning av ämnesområdet- social hållbarhet	6
1.3 Fallet Malmö	8
1.4 Syfte och frågeställning	9
1.5 Uppsatsens anspråk och avgränsningar	10
1.6 Disposition	11
2. Metodologiska utgångspunkter	12
2.1 Metodologiskt tillvägagångssätt	12
2.2 Begreppshistorisk metod	14
2.3 Diskursanalytisk metod	15
2.4 Kvalitativ metod i form av djupintervju	16
2.5 Djupintervju av semistrukturerad karaktär	17
2.6 Urval av intervjupersoner	19
2.7 Material	21
3. Ingången till studien – Historisk analys av hållbarhetsbegreppet	22
3.1 Definition av hållbarhetsbegreppet	23
3.2 Den sociala hållbarheten i samhällsplaneringen	27
4. Diskursanalys	29
4.1 Diskursanalys som teori och metod	29
4.2 Diskursanalytiska fältets grundantaganden	30
4.3 Diskursteorin enligt Ernesto Laclau och Chantal Mouffe	32
4.4 Kritiskdiskussion och tidigare forskning kring diskursanalysen	34
5. Analys och resultat-Diskursanalys av den social hållbarhet i Malmö	
5.1 Etapp 1: Analys av dokument	37
5.2 Hur framställs social hållbarhet i Malmös översiktsplaner	38
5.3 Vilka innebörder läggs i, och kopplas till begreppet social hållbarhet	43
5.4 Hur arbetat man för en social hållbar samhällsutveckling i Malmö	51
5.5 Resultat	53
5.6 Etapp 2: Analys av intervju med stadens tjänstemän	55
5.7 Malmö stad – Stadsbyggnadskontoret	55
5.8 Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö	61
5.9 Resultat	66
6. Sammanfattning och avslutande diskussion	68
7. Referenser	70

1. INTRODUKTION

I följande introduktionskapitel kommer jag inledningsvis att ge en redogörelse för ämnet som jag har valt att undersöka, samt avgränsningen av ämnesområdet, och avslutningsvis så kommer studiens syfte och frågeställningarna att presenteras.

1.1 Bakgrund och problematisering

I dag är hållbar utveckling ett av de mest frekvent använda begreppen i både den akademiska och vardagliga diskursen. Med tanke på den breda acceptansen av begreppet hållbar utveckling, är det paradoxalt att det finns tolkningar som inte verkar ha något gemensamt utom själva konceptet¹. Att samhället ska utvecklas på ett hållbart sätt är något som alla kan enas om. Men vad betyder ett hållbart samhälle egentligen? Ohållbart är ett obehagligt tillstånd, men även dagens hållbara kan betraktas som morgondagens ohållbara. Någon klar definition av begreppet hållbar utveckling tycks inte finnas, enligt Lunds universitets hemsida². Av alla definitioner jag har stött på så är *World Commission on Environment and Development* eller den så kallade *Brundtlandskommissionen* från 1987, den som talar mest klarspråk. I sin rapport från 1987 med titeln *Our Common Future*. Det är också där som begreppet *hållbar utveckling* definierades för första gången och lyder på följande sätt i svensk översättning: ”*En hållbar utveckling kan definieras som en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov*”³.

Det som är intressant med definitionen är framför allt mångtydigheten i begreppet *hållbar utveckling*, att det är så pass vagt formulerat, att det finns utrymme för olika tolkningar. Samt att det är just till denna definition som många hänvisar till i sina tolkningar av begreppet, vilket jag anser som en central punkt och även en analytisk utgångspunkt för studien av detta begrepp. Dels för att definition av hållbar utveckling har allt sedan dess utgjort den fundamentala idén för långsiktiga utvecklingspolitiska strävanden, vilket har varit mest framträdande inom miljöpolitiken, och även påverkat andra politikområden, då det tydligt lyfts upp på agendan inom de olika politikområdena idag⁴. Hållbar utveckling ett begrepp som ofta var förknippad med miljöfrågor, lånas fritt idag för att det antas ge tyngd åt politiska

¹ Kallio, m.fl., 2007: 41.

² <http://www.lu.se/o.o.i.s/9149>

³ WCED:1987:43.

⁴ Björneloo2007:14.

beslut. ”Politiker vill ha väljare på sin sida, näringslivets företrädare vill ha konsumenter och samma definitioner kan brukas för åtskilliga skiftande syften”⁵.

Den stora uppmärksamheten kring hållbarhetsbegreppet är så pass påtaglig idag, att det har blivit en del av vår vardag både i hemmet och på arbetsplatsen, alltså något som berör alla nivåer i samhället, vilket jag anser att det finns ett behov av att se över begreppsanvändning framför allt i frågor om samhällsutvecklingen.

Enligt beteendevetaren Martin Lundberg⁶ har begreppsanvändningen möjliggjort en bättre kommunikation mellan olika grupper som inte tidigare mötts i diskussioner om utvecklingsfrågor. Detta har på så sätt blivit som en mötesgång för exempelvis miljöförespråkare, industriföreträdare, ekonomer och mer socialt inriktade utvecklingstänkare. Å andra sidan så menar han att det även ökar spänningarna mellan olika grupper, exempelvis en person som använder hållbar utveckling ur ett ekologiskt tänkande menar något annat än en person som utgår från ett ekonomiskt tänkande⁷. Orsaken till att dessa spänningar uppstår är enligt Lundberg till följd av begreppets vaghet, av att de bakomliggande värdena inte lyfts fram när hållbar utveckling används. Lundberg påpekar därmed om att det finns en risk med att idén kan bli urvattnad, då att den används på felsätt, det vill säga då man använder begreppet i sammanhang som passar egna syften. Enligt Lundberg kan begreppet på så sätt förlora sin kraft och ursprungstanke i att stå för skilda syn på framtiden och därmed så kan de ”invanda utgångspunkterna kvarstå och begreppet hållbar utveckling blir som kejsarens nya kläder”⁸.

På liknande sätt som Lundberg påpekar riskerna med begreppet, så gör även beteendevetaren Inger Björneloo det i sin avhandling. Där hon skriver att själva begreppet kan riskera att bli ett mål i sig och inte den verklighet det ska presentera, när det används ansvarslost i så många skilda sammanhang, det vill säga för olika ändamål och sammanhang som passar egna syften. Därmed förordar hon att dess komplexitet bör belysas för att begreppet inte ska blir utvattnat och användas på fel sätt⁹. I sin avhandling refererar Björneloo till forskare på olika håll i världen som har uppmärksammat problemet med detta mångtydiga begrepp ”hållbarhet” och förordat en vidgning av begreppet.

⁵ Björneloo2007:20.

⁶ Lundberg 2003:8.

⁷ Lundberg 2003:9–10.

⁸ Lundberg 2003:9.

⁹ Björneloo2007:21.

”Precis som ordet ”feminism” på 90-talet och ”ekologisk” i början på 2000-talet har ”hållbarhet” blivit ett ”buzz-word” – ett begrepp som många använder för att det låter bra men som samtidigt är så tomt och abstrakt att man kan fylla det med vad man vill”¹⁰.

Paradoxalt nog menar många att det är möjligt, att det är just begreppets vaghet som också är orsaken till dess popularitet.

Däremot hos sociologen Kerstin Jacobsson¹¹ framkommer en annan förklaring, hon menar att sådana tvistbara begrepp innehar en viss karaktär, och förklarar karaktärerna på följande sätt:

- 1) Det ska syfta på något som uppfattas som värdefullt.
- 2) Detta värdefulla verk eller förhållande ska präglas av intern komplexitet och karakteriseras av flera dimensioner,
- 3) Begreppet ska ha en öppen karaktär såtillvida att dess tillämpningskriterier är öppna för oförutsägbara förändringar och olika tolkningar.
- 4) Redan i utgångsläget låter sig begreppet definieras och beskrivas på olika sätt samt
- 5) Parterna är medvetna om att andra tolkningar är möjliga och måste därför försvara det mot dem¹².

Hållbarhetsbegreppet uppfyller mer än väl dessa kriterier. Striden står om vad hållbar utveckling är, innebär och kräver. Ett sätt att angripa detta mångtydiga begrepp på är, genom att fokusera på det som ingår i begreppet, vilket jag i nedanstående text kommer att presentera.

1.2 Avgränsningen av ämnesområdet – Social hållbarhet

I Brundtlandskommissionens rapport *Our Common Future* så framkommer det en indelning av begreppet hållbar utveckling, i tre olika dimensioner: ekonomisk-, ekologisk- och social hållbarhet¹³. Det är just den *sociala hållbarheten* som är en av de mest omfattande dimensionerna, då det berör en mängd olika sociala frågor. I anslutning till detta, anser jag, att

¹⁰ Svensson:2008.

¹¹ Jacobsson Kerstin 1997:30.

¹² Jacobsson Kerstin 1997:30.

¹³ WCED:1987:43

social hållbarhet är den mest spännande och intressanta område att undersöka. Man kan även fråga sig om inte utvecklandet av en hållbar samhällsform säger emot hållbarhets definition eller snarare sagt slogan: *lämna inga spår*, som oftast används av miljöförespråkare, eftersom i fallet med den sociala hållbarhet så lämnar den spår efter sig, vi skapar deras samhällen, vilket innebär ett begränsat självbestämmande för kommande generationer. Enligt idéhistorikern Klas Grinell¹⁴ så finns det alltså inget objektivt svar på vad en hållbar samhällsutveckling är, utan att det beror på vilka parametrar som tas med i uträkningarna, och vilka mätresultat man förlitar sig på.

Vissa kritiker menar att begreppet hållbar utveckling även utgör en kombination av två motsägelsefulla begrepp¹⁵. Enligt ordboken "*Norstedts svenska ordbok*"¹⁶ betyder hållbar: slitstark och varaktig, att något är tillräckligt stadigt för att stå emot påfrestningar. Men att något skall vara hållbart på det här sättet, så betyder det väl att det inte skall förändras, alltså en slags motsättning mot utveckling. Kan en samhällsplanering, avseende sociala frågor, verkligen vara hållbar på det sättet? Bör den vara det? Man kan säga att en sådan syn på utveckling inte heller är hållbar. Man kan även säga att utveckling relateras till något ändamål, och då kan man fråga sig vad som är ändamålet i definitionen av den sociala hållbarheten i samhällsplaneringen.

Forskare på olika håll i världen förordat en vidgning av denna tredelning: ekologisk-, ekonomisk- och social hållbarhet, för att bättre synliggöra olika fenomen under dessa beteckningar¹⁷.

Andra menar att det är i översättningen av begreppet, från engelskan till svenskan som skapar denna motsättning mellan orden (sustainable till hållbar) och föreslår därmed andra ord istället för ordet hållbar. Bland annat hos beteendevetaren Gunnar Sundqvist finner vi ordet *uthållig* som ett bättre alternativ än ordet hållbar, eftersom det är ett ord som samtidigt inrymmer ett tidsperspektiv och är framåtsiktande¹⁸. I denna studie väljer jag, trots invändningarna av begreppet, att hålla mig till den vanligaste förekommande termen *hållbar utveckling* i detta arbete. Det starkaste skälet till detta är att jag inte kommer att fokusera på själva begreppet hållbar utveckling utan i det som ingår i begreppet, så att säga i den sociala dimensionen i hållbarhetsbegreppet. Hållbar utveckling definieras härmed som ett

¹⁴ Grinell:2008.

¹⁵ Grinell:2008.

¹⁶ Allén & Nygren 2004.

¹⁷ Björneloo2007:26-27.

¹⁸ Sundqvist 2003:82.

metabegrepp, kring vilket denna tredelning: ekologisk- ekonomisk- och social hållbarhet är inordnade inom. Denna tredelning brukar vanligt viss delas in utifrån sina kretsar social, ekonomisk och ekologisk. I studien definieras dessa tre delar som centrala element, och begreppet hållbar utveckling blir så att säga ett metabegrepp för samtliga kretsar. Det starkaste skälet till att jag har valt att definierar begreppen på följande sätt, är dels för att det inte går att bortses från det övergripande begreppet hållbar utveckling i denna studie, och dels för att jag har fått inspiration från två olika ansatser, som jag då har valt att angripa detta ämnesområde på. En begreppshistorisk analys av begreppet hållbar utveckling, vilket blir som en analytisk ingång till studien. Däremot diskursanalysen av begreppet social hållbarhet, blir som en djupdykning i det som ingår i begreppet, specifikt social hållbarhet. Det vill säga att undersöka och sträva efter att få fram definitionen av social hållbarhet, samt hur man arbetar för en social hållbar samhällsutveckling inom en specifik kontext.

1.3 Fallet Malmö

För att få ett perspektiv på detta har jag valt Malmö som ett studieobjekt. Malmö kan i detta sammanhang vara en av de mest spännande kommunerna att undersöka i Sverige, med tanke på samhällsförändringen, från ett industrisamhälle till ett kunskapssamhälle, samt med avseende till stadens nya profil ”den hållbara staden” som den idag uttrycks för ¹⁹. I samband med utveckling av den hållbara staden Malmö så innebar det en ny planeringssituation, med hållbarhetsbegreppet som den ny profil för stadens utveckling. I praktiken betydde detta att Malmö kommun fick skolas om i planeringsfrågor med hänsyn till den ekologiska utvecklingen. När man tittar på kommunala översiktsplaner och strategier så stöter man ofta på begreppet hållbar utveckling och det är Brundtlandskommissionens definition som det oftast hänvisas till, vilket jag därmed ser som den dominerande hållbarhetsdiskursen. Det verkar som att inte en enda planeringsstrategi eller projekt är värt namnet om inte ordet hållbarhet förekommer. Bara att man inkluderar ordet antyder att det är något bra man ägnar sig åt. Det är just i detta sammanhang som jag finner det mest intressant att konkretisera begreppet och söka dess djupare förståelse om hur det definieras och används i Malmö, då tjänstemän definierar och arbetar med sociala frågor för en hållbar samhällsplanering.

Att jag hänvisar till översiktsplanerna, är dels för att dessa dokument är de viktigaste styrinstrument för den fysiska samhällsplaneringen och som även har ett långsiktigt

¹⁹Dannestam 2009:124.

tidsperspektiv, för hur samhället ska utvecklas. Förutom det anser jag att det även finns ett behov av att se över hur översiktsplanerna behandlar begreppet, med avseende på att det framförs liknande kritik mot begreppet social hållbarhet som hållbar utveckling.

Jag kommer att använda mig av diskursanalysen²⁰, för att se hur resonemanget kring social hållbarhet framställs i översiktsplanerna och planeringsstrategierna i Malmö. Vad den sociala hållbarheten innebär i Malmös samhällsplanering. Mot denna bakgrund an, anser jag det såväl inom- som utomvetenskapligt relevant att granska det empiriska utfallet av den sociala hållbarheten i Malmö samhällsplanering.

I denna studie definieras hållbarhetsdiskursen utifrån den vanligaste förekommande definitionen av begreppet hållbar utveckling, så att säga (Buntlandskommissionens definition), definieras som den dominerande hållbarhetsdiskursen. Inom diskursen råder uppfattningen om att hållbar utveckling tar sin utgångspunkt helhetssynen på människors och samhällens behov, förutsättningar och problem, samt om att de tre dimensionerna: ekologiska, ekonomiska och sociala förhållandena är integrerande. Det vill säga att de är varandras förutsättningar och stöd. Att sträva efter om att nå balansen mellan dessa tre dimensioner. Eftersom det är ditt som många hänvisar sina tolkningar till och är den mest framträdande definitionen av hållbarhetsbegreppet, anser jag, därmed som den dominerande diskursen.

1.4 Syfte och frågeställning

Mitt syfte är således att få fram definitionen av social hållbarhet, och hur man arbetar för social hållbarhet i Malmö. Studien avses därmed behandla den kommunala samhällsplaneringen i Malmö, med fokus på definitionen av begreppet social hållbarhet i samhällsplanering, vad det innebär i praktiken och hur man definierar själva begreppet. Detta genom att undersöka ett antal dokument: översiktsplaner, rapporter, broschyrer etc. och även intervjuer med stadens tjänstemän, är min strävan att se hur den sociala dimensionen av hållbarhetsbegreppet framställs; vilka innebörder som läggs i, och kopplas till begreppet ”social hållbarhet” inom den kommunala samhällsplaneringen i Malmö.

²⁰ Jørgensen & Phillips, (2000) diskursanalys som teori och metod, sidan 18.

Social hållbarhet är som sagt ett brett begrepp, som inkluderar en mängd olika sociala frågor, anser jag att en djupare förståelse bäst kan nås genom samråd med tjänstemän. Detta genom att konkretisera hållbarhetsbegreppet som egentligen härstammar från miljötanken, se hur tjänstemän som arbetar med sociala frågor använder och definierar begreppet.

Den övergripande frågan är:

Har hållbarhetsdiskursen påverkat samhällsplaneringen i Malmö, avseende sociala frågor?

De mer specifika underfrågorna är:

- *Hur framställs social hållbarhet i översiktsplanerna i Malmö?*
- *Vilka innebörder läggs i, och kopplas till begreppet "social hållbarhet"?*
- *Hur arbetar man för en socialt hållbar samhällsutveckling i Malmö?*

1.5 Uppsatsen anspråk och avgränsningar

I denna studie kommer jag först och främst fokusera på själva definitionen av begreppet social hållbarhet. Jag är medveten om att det är ett mångtydigt begrepp som saknar någon tydlig definition och att det därmed även tolkas och används på olika sätt beroende på dess framställning. I anslutning till detta grundar min förförståelse av begreppet och begreppsanvändningen på tidigare forskning inom ämnet om hållbar utveckling. Men mitt intresse är inte att direkt angripa komplexiteten kring begreppet som tidigare forskning uppmärksammar om utan snarare att försöka förstå och undersöka hur begreppet definieras och används inom ett avgränsat område. Detta genom att fokusera på ett mer konkret fall "Malmö" och undersöka hur begreppet social hållbarhet framställs och definieras i Malmös samhällsplanering. Men i detta fall, blir det svårt att komma ifrån det övergripande begreppet *hållbar utveckling*, då den sociala hållbarheten ingår i det allomfattande begreppet *hållbar utveckling*. Därmed har jag istället valt att behandla begreppet *hållbar utveckling* som en ingång till studien av det mer specifika begreppet social hållbarhet i Malmös samhällsplanering.

1.6 Disposition

Uppsatsen består av 6 kapitel. I detta första kapitel har jag gjort en kort introduktion till uppsatsens problematik, syfte och avgränsning.

Kapitel två är en presentation av metod och material. En redogörelse för det konkreta tillvägagångssättet och det empiriska materialet.

Kapitel tre är en presentation av den teoretiska och metodologiska ansatsen. En redogörelse för de konkreta diskursanalytiska verktygen som ingår i Laclaus och Mouffes diskursteori, som jag specifikt kommer att använda mig av i det empiriska materialet.

I kapitel fyra görs en begreppshistorik analys av begreppet hållbar utveckling: en analytisk ingång i studien.

I kapitel fem analyseras den sociala dimensionen av begreppet hållbar utveckling i Malmö, analysen av begreppets innebörd i Malmö.

I kapitel sex presenteras studiens resultat.

2. Metodologiska utgångspunkter

I följande kapitel kommer en redogörelse för studiens metodologiska utgångspunkter, avgränsningar och tillvägagångssätt, samt för hur jag kommer att använda mig av dessa metoder på det empiriska materialet (översiktsplanerna och intervjuerna), som ligger till grund för studien.

2.1 Studiens metodologiska tillvägagångssätt

Hållbar utveckling är som sagt ett centralt begrepp på den politiska agendan världen över. Men hur hållbar utveckling ska förstås är inte givet en gång för alla utan föremål för förändring och en medveten kamp om definitioner. Genom att människor delar begrepp men tolkar dem olika, som i fallet med hållbarhetsbegreppet, så öppnas utrymme för en kamp om verklighetsdefinitioner, en kamp om det verkliga. Ur ett analysperspektiv kan kampen om begreppets innebörder, förstås genom fokus på språkanvändningen inom konkreta kontexter. Ett sätt att undersöka mångtydiga begrepp som hållbar utveckling utifrån en metodologisk utgångspunkt, som väckt mitt intresse och som kan vara lämplig som ansats i min uppsats är den diskursanalytiska och begreppshistoriska ansatsen. Då bägge dessa ansatser har språket eller snarare språkanvändningen som en utgångspunkt i sina analyser, ser jag fördelarna med att använda mig av båda dessa ansatser för att undersöka hållbarhetsbegreppet. Min tanke är att dessa två ansatser ska komplettera varandra på ett sätt som också kan uppfattas som två olika analysnivåer. Begreppshistoriska analysen blir som en ingång för studien, vilket avses behandla begreppet hållbar utveckling mera generellt. Däremot diskursanalysen blir som en ytterligare annan analysnivå: diskursanalys av begreppet *social hållbarhet* i Malmö.

Eftersom det är ett mångtydigt begrepp som står i fokus för studien, finner jag stöd hos sociologen Kerstin Jacobssons doktorsavhandling *Så gott som demokrati: Om demokratifrågan i EU-debatten* (1997), där hon resonerar kring fördelarna med att komplettera begreppshistorisk analys och diskursanalys i studier av mångtydiga begrepp. Enligt Jacobsson så finns det inte några motsättningar mellan dessa ansatser då begrepp,

bygger upp diskurser och diskurser ordnar begrepp²¹. Detta gör hon genom att sätta språket eller snarare språkanvändningen som utgångspunkt för analysen, av demokratibegreppet i EU-debatten. Då hon undersökte innebörden i demokrati begreppet under åren 1988- 1994. Språkets betydelse framhävs som centralt i förståelsen av begrepp. Författaren utgår ifrån att begrepp bara får sin innebörd genom sin användning och att de bara kan förstås genom sin kontext²². Därför att begreppen är grundade i samhällsordningar och i kulturella sammanhang, så sker förståelsen av begrepp mot bakgrund av en given förståelsehorisont, livsvärlden²³. Jacobsson skriver att mångtydiga begrepp så som demokratibegreppet, förenar människor genom att de kan lägga olika innebörd i det och vad gäller att strida om den ”rätta” tolkningen. Ett sätt att analysera mångtydiga begrepp är att se det som en kamp om tolkningar och definitioner. Där striden står om vad begreppet verkligen är, innebär och kräver²⁴. Författaren använder sig av diskursanalysen i studien för att kartlägga organiseringen och kombinationen av utsagor: hur definitioner, beskrivningar och slutledningar länkas samman till systematiska helheter. I sin användning av diskursanalysen så refererar författaren till Michel Foucaults, vars namn är förknippad med en av inriktningar inom den diskursanalytiska ansatsen och därefter gör hon en begränsad tolkning av honom. Eftersom att författaren föredrar att skapa en egen analysmodell, som anses vara mera lämplig för studien. Jacobssons analysmodell innebär en kombination av två olika ansatser: en begreppshistorisk- och diskursanalytisk ansats, där språkanvändningen står i fokus. Men även inom den begreppshistoriska ansatsen så gör författaren en begränsad tolkning av en begreppshistorisk inriktning. Författarens motivering till att kombinera teorierna är att det anses ha värde vid analys av komplexa fenomen. Samt att relatera författare till varande vars teorier har uppenbara, men outtalade, likheter²⁵.

Jacobsson tillvägagångssätt är inspirationskälla för min studie. På liknande sätt som Jacobsson så bestämde jag mig för att varken göra någon direkt diskursanalytisk eller begreppshistorisk analys. Utan att istället göra är en begränsad tolkning av bägge ansatserna. Och därmed även utvecklade en egen analysmodell som är inspirerad av den syn på begrepp och språkanvändning som både begreppshistorien och diskursanalysen bygger på, men som innehåller begränsade antaganden av ansatserna gör. Eftersom att jag anser detta är mer

²¹ Jacobsson1997: 39.

²² Jacobsson1997: 27-28.

²³ Jacobsson1997: 28-29.

²⁴ Jacobsson1997: 28-29.

²⁵ Jacobsson, 1997: 40-41.

relevant för studien än att göra en klassisk diskursanalytisk eller begreppsanalytisk studie av hållbarhetsbegreppet. Samtidigt så har varken diskursanalysen eller begreppshistoriska analysen några färdiga mallar eller metoder att ta till när man letar efter redskap till den konkreta analys man är på väg in i. Då de är relativt öppna teorier och metoder så blir det en utmaning för forskaren att själv leta reda på lämpliga metoder till den konkreta undersökningen.

Ytterligare en annan likhet mellan dessa ansatser är att de inte bara utgör en metodologisk helhet utan även en teoretisk sådan. Det vill säga att inom både diskursanalysen och begreppshistorien är teori och metod alltså sammanlänkade, och man måste acceptera de grundläggande filosofiska premisserna för att kunna använda sig av dessa som metod i empiriska undersökningar²⁶. Samt att de inte kan ses som en enda ansats, utan som flera inriktningar inom var och en av dem. Bergström och Boréus förklarar i metod boken *Textens mening och makt* två olika huvudinriktningar inom begreppshistorien, den tyska Begriffschichte och den så kallade Cambridgeskolan. Tysk begreppshistoria har sin främsta teoretiker och ledande forskare i historieprofessorn Reinhart Koselleck, medan Cambridgeskolan framför allt associeras med Quentin Skinner som är professor i modern historia vid Cambridgeuniversitetet²⁷. Det är dessa två personer som oftast brukar förknippas med de två skilda huvudinriktningarna inom begreppshistorien. Jag har däremot valt att inte använda mig någon specifik inriktning utan föredrar istället att utgå ifrån de grundläggande premisserna som hela begreppshistoriska ansatsen vilar på, dess fokus på språkanvändningen.

På liknande sätt förklarar även Marianne Winther-Jørgensen och Louise Phillips i den diskursanalytiska metod boken *Diskursanalys som teori och metod*, olika inriktningar inom diskursanalysen; diskursteori, kritisk diskursanalys och diskurspsykologi. Däremot inom denna ansats har jag valt en inriktning som både Ernesto Laclaus och Chantal Mouffes brukar förknippas med, deras diskursteori kommer att vara de analytiska verktyg som jag kommer att använda mig av.

²⁶ Jørgensen & Phillips, 2000: 10.

²⁷ Bergström & Boréus 2005:184.

2.2 Begreppshistorisk metod

Begreppsanalysen är aktuell då jag fokuserar på begreppet hållbar utveckling och dess innebörd. Syftet med begreppsanalys är att klargöra de termer och begrepp som används för att formulera budskapet om hållbar utveckling. En uppgift blir att söka det begreppsliga sammanhanget där hållbarhetsbegreppet ingår och fråga sig: Vad innebär begreppet? Hur används det? Vad förutsätter det? Vilka argument implicerar begreppsanvändningen? I vilka tolkningar och beskrivningar passar begreppet? Begreppshistoriska analysen avses därmed att behandla begreppet hållbar utveckling på ett mera generellt plan. Tanken är att forskaren försöker ta reda på hur det utvalda begreppet har förändrats över tid.

Som tidigare nämnts så är inte min ambition att göra en klassisk begreppshistorisk analys utan är snarare en analytisk ingång i studien av begreppet hållbar utveckling. Där den centrala utgångspunkten för begreppshistoriska studier är tanken om språket som ett historiskt fenomen²⁸. Lika viktigt är det att konstatera att begreppshistoria- trots namnet – inte enbart handlar om historiska ämnen. För det första bär språket alltid på en historia inom sig.

”Enligt det begreppshistoriska perspektivet är det snarare begrepp som skapar diskurser än diskurser som skapar begrepp. Diskurser utan historiskt förstådda begrepp verkar vara påtagligt tomma”²⁹.

Att undersöka hur det som idag kallas ”hållbar utveckling” har beskrivits och definierats genom tiderna, anser jag, som en relevant komplettering till den nedanstående ansats, vilket har ett mera begränsat tidsperspektiv.

Denna metod kommer att appliceras på det empiriska materialet under kapitel 3 Ingång till studien.

2.3 Diskursanalytisk metod

Som det tidigare nämnts kommer jag inte att göra en direkt diskursanalytisk eller begreppshistorisk analys utan väljer istället att komplettera dessa två ansatser på ett sätt som anses vara relevant för min studie. Den begreppshistoriska analysen kommer att behandla begreppet hållbar utveckling på ett mera generellt plan och diskursanalysen som kommer att

²⁸Bergström & Boréus2005:188.

²⁹Bergström & Boréus2005:213.

tillämpas på det empiriska materialet. Därmed blir diskursanalysen en form av textanalys som uppmärksammar språkets roll eller språkanvändningen i den konkreta kontexten³⁰.

Utifrån den diskursanalytiska ansatsen finner jag Laclaus och Mouffes diskursteori, som en lämplig metod för min analys, av hur resonemanget kring social hållbarhet framställs i översiktsplanerna och strategierna i Malmö. Då diskursteorin innebär en modell för hur begrepp tillmäts betydelse, genom att undersöka vilka innebörder som läggs i, och kopplas till begreppet ”hållbar utveckling” i en viss kontext. På så sätt finner jag Laclaus och Mouffes diskursteori, både relevant och applicerbar på det empiriska materialet i studie, då jag är intresserad av hur social hållbarhet framställs i just Malmö och vilka innebörder som läggs i och kopplas till begreppet. Utifrån dessa verktyg kommer jag att både analysera det empiriska materialet och konkretisera hållbarhetsperspektivet i samråd med några tjänstemän och kommissionärer, som arbetar med socialhållbarhetsfrågor. I anslutning till detta blir analysen av ett antal dokument, skrivna för allmänheten, är mitt syfte att identifiera diskurser, samt att diskutera hur hållbarhetsdiskursen har påverkat den lokala diskursen kring samhällsplaneringen i Malmö.

I kapitel 3 framkommer en mera konkret redogörelse av de analytiska verktygen som ingår i Laclaus och Mouffes diskursteori och hur de kommer att appliceras på det empiriska materialet. I detta fall så blir diskursanalysen som metod i form av textanalys av översiktsplanerna och intervjuerna.

2.4 Kvalitativ metod i form av djupintervjuer

Utifrån de teoretiska och metodologiska utgångspunkterna som har språket eller snarare språkanvändningen i fokus, kommer denna studie att baseras på en kvalitativ metod i form av djupintervjuer. Eftersom jag i min undersökning söker få en uppfattning om hur den sociala hållbarheten framställs i just Malmö, anser jag att intervjuer är relevanta i förhållande till både studiens teoretiska fokus på språket och språkanvändningen, samt dess fokus på en viss kontext. Valet av metod ligger därmed även i linje med Laclaus och Mouffes diskursteori, då uppmärksamheten inom diskursteorin riktas mot en viss diskurs, som anses ha en betydande

³⁰ Jørgensen & Phillips, 2000: 18.

del för vår förståelse av hur resonemanget kring social hållbarhet framställs, samt, anser jag, att graden av kunskapen kring den sociala hållbarheten bäst kan förstås genom att göra djupintervjuer med de berörda tjänstemännen i kontexten eller så att säga inom diskursen.

Genom att intervjua, får forskaren därmed en möjlighet till att sätta sig in i intervjupersonernas sociala verklighet, vilket ger en bild av hur tjänstemännen tolkar, definierar och arbetar med begreppet. Men det även möjliggör för mig att få en insikt i komplexiteten kring begreppsanvändningen inom planeringen av samhällsutvecklingen i Malmö, men även för att kunna konkretiseras hållbarhetsperspektivet i samråd med dessa individer.

I ett intervjusamtal lyssnar forskaren till vad intervjupersonerna själva berättar om sin livsvärld, hör dem uttrycka åsikter och synpunkter med egna ord³¹. Därefter lyfta forskaren fram intervjupersonernas uppfattningar, i detta fall, om den sociala hållbarheten och den egna arbetssituation, och presenterar dennes verklighet. Att utgå ur de intervjuades synvinkel i en diskursanalytisk ansats väcker därmed frågor kring ontologiska ställningstaganden, om verkligheten ”därute”³². Men detta ställningstagande, anser jag inte som något problem, eftersom i en diskursanalytisk ansats så intresserar man sig för hur verkligheten blir till snarare än hur den är. Där man anser verkligheten som diskursivt ordnad och att det är via diskurser som den sociala verkligheten konstitueras³³. Jag menar att redogörelserna för hur den sociala hållbarheten framställs i översiktsplanerna och hur intervjupersonerna ser på det hela, säger något om hur den sociala verkligheten konstituerats genom att ingripa i den konkreta diskursen. Med hjälp av djupintervjuerna kan man på så sätt åstadkomma en helhetsbild av ämnet än vad man kan göra vid enbart dokumentstudier, som i mitt fall, om jag istället hade valt att endast utgå ifrån översiktsplanerna. Genom att skapa denna närhet kan man som forskare på så sätt komma lättare åt ämnet.

2.5 Djupintervju av semistrukturerad karaktär

Jag har valt att genomföra semistrukturerade djupintervjuer med ett fåtal intervju personer. Vid en semistrukturerad intervju är frågorna öppna och diskuteras snarare i form av olika

³¹Kvale, 1997:9.

³²Möllerström 2011:54.

³³Möllerström 2011:54.

teman där man som intervjuare kan hålla samtalet relativt öppet³⁴. Jag anser att denna form av intervju lämpar sig bra för min studie, då det möjliggör för mig att kunna hänga med i intervjuarnas resonemang och kunna få med oväntade svar³⁵, utan att behöva vara styrd av frågorna under samtalet. Om jag istället hade valt en mer strukturerad intervjuform, hade jag på så sätt kunnat gå miste om viktiga följdfrågor, som jag nu fångar upp genom tekniken att tematisera. Ett annat skäl till att jag valde att utforma ett relativt öppet och ostrukturerat intervjuform eller så att säga en tematisk intervjuguide³⁶, är dels för att det är ett ämne eller ett område som jag inte vet särskilt mycket kring och vill utforska mer. Genom att skapa denna närhet till ämnet och låta intervjupersonerna berätta med egna ord och i sin egen takt svaren på de frågor som jag främst formulerat utifrån studiens teoretiska ramverk, anser jag, ger en mer helhetsbild av ämnet. Men att utgå utifrån ett sådant tillvägagångssätt, så förutsätter det att man även bygger upp kunskap, genom ett samspel och ett utbyte av synpunkter, mellan forskaren och intervjupersonen. Där dessa två personer samtalar om ett gemensamt ämne³⁷. Att betrakta samtalet mellan dessa två personer utifrån ett kunskapsyfte är det viktigt att det även tas hänsyn till de olika faktorerna som kan påverka intervjusituation, som exempelvis kontexten för intervjun eller personen som intervjuas. I detta fall så kan intervjupersonens position inom Kommissionen eller enheten för samhällsplaneringen påverka hur denne vill uttala sig, och även det jag som forskare representerar, kan på så sätt påverka intervjun och de svar som ges.

Men genom att vara medveten om dessa påverkningsfaktorer så kan man förstå att den neutrala intervjusituationen, vilken jag gärna har som en målsättning inte kan existera i praktiken, eftersom att det är inte alltid som intervjupersonerna kan ge fritt uttryck för sina tankar och åsikter³⁸. Därmed så är inte heller mitt syfte med intervjuerna i denna studie, att komma åt den absoluta sanningen om den sociala hållbarheten i Malmö, utan att endast tolka och förstå den utifrån de svarandes perspektiv³⁹. Men med detta i åtanke har jag valt att utföra djupintervjuerna vid personliga möten, för att på så sätt minska risken för påverkan av andra personer. I och med det är det viktigt att personen som intervjuas svara utförligt på

³⁴Kvale, 1997:117.

³⁵Esaiasson & Wängnerd 2007:283.

³⁶Kvale, 1997:94.

³⁷Kvale, 1997:9.

³⁸Petersson & Robertson 2003:48-49.

³⁹Petersson & Robertson 2003:35.

frågorna som ställs, men för detta så krävs det att frågorna är tydligt formulerande och att syftet med intervjun tydligt förmedlats till personen i ett tidigt skede⁴⁰

2.6 Urval av intervjupersoner

Djupintervjuerna är tänkta att göras vid personliga möten med tjänstemän från avdelningen för samhällsplanering i Malmö, samt med forskare från den tillsatta kommissionen för ett socialt hållbart Malmö. Då detta är en politisk oberoende Kommission i Malmö, som har uppdraget att till kommunstyrelsen utarbeta förslag till strategier för att minska skillnader i hälsa och förbättra livsvillkoren bland Malmöborna. I anslutning till kommissionens tolkning av begreppet social hållbarhet, ser jag fördelarna med att både göra djupintervjuer med dessa oberoende forskare och med mer politiskt beroende tjänstemän. Genom att kombinera dessa två informationskällor, anser jag, att det ger en bredare förståelse för tolkningen av begreppet i den specifika kontexten: utvecklingen av samhällsplaneringen i Malmö. Samt att det är Kommissionen tolkning av begreppet social hållbarhet som kan komma att ligga till grund för de kommande åren i Malmö.

Totalt intervjuades tre tjänstemän (män och kvinnor), från stadskontoret, samhällsbyggnadsavdelningen i Malmö. Som ovan nämns hade jag redan från början beslutat mig för att intervjua personer från både samhällsavdelningen och den tillsatta kommissionen, eftersom att det föreföll ett aktivt arbete med den sociala hållbarheten.

I urvalet av intervjupersoner vid enheten och Kommissionen har den så kallade urvalsmetoden: *snöbollsurvalet* använts. Med denna metod skapas urvalet successivt allteftersom intervjuerna sker och ytterligare personer identifieras som viktiga kring hållbarhetsutvecklings processen⁴¹. Det vill säga att intervjupersonerna bestämdes efterhand på rekommendationer av de redan intervjuade personerna, urvalet utökades utifrån den information jag fick av de personer som jag intervjuade. Detta angreppssätt tillät mig att vara öppen och flexibel inför urvalet av intervjupersoner. Detta var till fördelen för min studie, då jag i början inte visste om exakt vilka personer som är viktiga i processen kring utvecklingen av samhällsplaneringen. Detta var ett lämpligt tillvägagångssätt när man är ute efter att fånga

⁴⁰Teorell & Svensson 2007:90.

⁴¹Teorell & Svensson 2007:86.

informationsrika personer som rör ett ämne, i detta fall hur man resonerat kring och arbetat med den sociala hållbarheten.

Intervjuerna varade från drygt en halvtimme till drygt en timme och genomfördes på intervjupersonernas arbetsplatser. Intervjuguiden utgick som redan nämnts från temat som berör social hållbarhet. Inledningsvis ombads intervjupersonerna beskriva den sociala dimensionen i hållbarhetsbegreppet. Därefter följde följd frågor kring intervjuguidens tema som till exempel om hur de resonerat och arbetat med socialfrågor utifrån ett hållbarhetsperspektiv, varifrån de fått idéerna, var de hänvisar till i sina tolkningar till samt de själva uppfattar social hållbarhet.

Jag upplevde intervjupersonernas svar som samstämmiga och även med det som framställdes i översiktsplanerna. De talade om samma saker på ungefär samma sätt. Det gällde särskilt när de berättade om sin tolkning av begreppet. Därefter kunde jag konstatera om att skildringen, i princip var den samma som den som framställs i översiktsplanerna. Mera om dessa berättelser återkommer jag till nedan rubrik ”Analys av intervjuer”.

Under samma period som jag utförde intervjuerna så samlade jag även in översiktsplanerna, läste igenom dem, antecknade, reflekterade och fortsatte fundera över forskningsfrågan i relation till det insamlade materialet.

För att kunna vara så neutral som möjlig valde jag att ha med citat från både översiktsplanerna och intervjupersonerna, för att läsaren själv ska kunna få ta del av och avgöra mina tolkningar av det empiriska materialet. Jag har dock valt att inte ta med namn på intervjupersonerna, eftersom det i en diskursanalytisk ansats inte är personerna i sig som är det intressanta, utan diskursen, individerna betraktas bara som diskursbärare. Citatet används som uttryck för hur diskursen om social hållbarhet framställs och definieras i Malmö. De viktigaste diskursiva analysverktygen är de som ingår i Laclau och Mouffes diskursteori: nodalpunkten, element, moment och ekvivalenskedjan, vilka jag återkommer till nedan rubrik ” 3.3 Analytiska verktygen enligt Ernesto Laclau och Chantal Mouffe Diskursteori”.

I min läsning har följande frågor varit vägledande:

- Hur definieras och framställs den sociala hållbarheten?
- Vilka innebörder läggs i, och kopplas till begreppet social hållbarhet?

- Kan vi se en förändring i utsikten av översiktsplanerna? Ifall vi kan det, hur har den förändrats?

I analysen underbyggs mina tolkningar av citat eftersom enligt de ansatser som jag har valt att använda mig av, hävdas att kunskap är kontextuellt.

Min ambition är inte att försöka nå den absoluta sanningen om hållbar utveckling, utan att undersöka hur det resoneras kring det inom en viss kontext. Det vill säga att nå sanning utifrån en socialkonstruktivistisk och hermeneutisk bemärkelse, hur begreppet tolkats inom den specifika kontexten. Är min strävan att nå och presentera just denna förståelse av social hållbarhet inom det avgränsade området. Språket kring social hållbarhet.

2.7 Material

De huvudsakliga informationskällorna i studien är lokala planeringsdokument, som till exempel översiktliga kommunala planer, utvecklingsstrategier och detaljplaner. Då dessa är en de viktigaste styrmedel och verktyg som kommunerna har tillgång till för att främja en socialt sett hållbar stadsutveckling, anser jag, relevanta källor för min studie. Både utifrån mina teoretiska och metodologiska utgångspunkter, att undersöka hur den sociala dimensionen av hållbarhetsbegreppet framställs i Malmö. I och med detta, anser jag, att dessa källor är både viktiga och relevanta för min analys. Dels för att de bäst avspeglar tolkningen av begreppet inom denna kontext: som då är samhällsplaneringen i Malmö. Samt att översiktsplanerna utgöra en samlad framtidsdiskussion för kommunen, blir det möjligt för mig att undersöka vilka innebörder som läggs i, och kopplas till begreppet social hållbarhet.

Utöver dessa dokument kommer även intervjuerna med tjänstemän från avdelningen för samhällsplaneringen och kommissionen att utgöra en del av informationsmaterialet. Även detta av betydande vikt för att söka en djupare förståelse i resonemanget kring hållbarhetsbegreppet. Och därtill kommer det även att kompletteras med ytterligare text- och bakgrundinformation om hållbar utveckling, som tjänstemännen hänvisar till och utgår ifrån i sitt arbete. Som bland annat de utgivna dokumenten från kommissionen, Malmöstad, Sveriges kommuner och landsting (SKL) och från myndigheten för samhällsplanering, byggande och boende (Boverket).

De redan existerande källorna till bakgrundinformationen är från exempelvis FN:s rapporter, World health organization, svenska regeringens hemsida och tidigare forskning inom området. Jag har använt mig av detta material i syfte om att skapa en bra bakgrundsbild av begreppet hållbar utveckling.

Givetvis kommer även dokument som bland annat: policy, broschyrer och utredningar som berör samhällsplanering i Malmö kommun, vilka mål, riktlinjer och visioner som präglar budskapet om en sociala hållbar samhällsplanering.

3 Ingången till studien – historisks analys av hållbarhetsbegreppet.

Utifrån begreppsanalysen blir uppgiften att söka det begreppsliga sammanhanget där hållbarhetsbegreppet ingår och fråga sig: Vad innebär begreppet? Hur används det? Vad förutsätter det? Vilka argument implicerar begreppsanvändningen? I vilka tolkningar och beskrivningar passar begreppet? Mitt syfte med detta kapitel är skapa en mer generell bild av begreppet eller så att säga en överblick över hållbarhetsbegreppet. Bakgrundsinformation blir därmed en ingång för studiens analytiska fokus på hållbarhetsbegreppet. Då det kommer att undersökas hur den sociala hållbarheten, det som ingår i begreppet framställs inom en viss kontext.

3.1 Definition av begreppet hållbar utveckling

Begreppet introducerades av miljöforskaren Lester Brown 1987 och användes för första gången i globala sammanhang, i FN:s rapport *Our Common Future* även kallad *Bruntlandsrapporten*. Rapporten skrevs på uppdrag av FN, av Världskommissionen för miljö och utveckling som leddes av förre detta norska statsministern Gro Harlem Brundtland⁴². I rapporten definieras begreppet hållbar utveckling på följande sätt:

“...development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs”⁴³.

Begreppet framställs i sammanhang med hanteringen av världens resurs- och miljöproblem, där kommissionen ger sina förslag för långsiktiga miljöstrategier för en hållbar utveckling.

Kommissionen använder begreppet i sina resonemang kring sambandet mellan den ekonomisk utveckling och miljöförstöring, för att utarbeta förslagen till de långsiktiga miljöstrategierna. Miljöaspekterna var nog centrala för kommissionens arbete, men de tillförde ett mycket bredare perspektiv på miljöhanteringen, genom att fastställa att miljön inte existerar fritt från människors handlingar. Därmed så underströk kommissionen om att ett hållbart samhälle förutsätter att utvecklingen sker på ett balanserat sätt, det vill säga ekonomiska-, ekologiska- och sociala hänsynstaganden. I uttryck om att stärka nuvarande och

⁴²Nationalencyklopedin, 2011.

⁴³WCED1987:43.

framtida generationers möjligheter att tillfredsställa sina *behov, strävanden* och *förhoppningar*, underströk kommissionen om att det inte finns några motsättningar mellan ekonomiska, ekologiska och sociala hänsynstagande i utvecklandet av ett hållbart samhälle. Därmed så ansågs den sociala miljön lika viktig som den fysiska miljön.

Kommissionens strategi för en hållbar utveckling syftade i sin vidaste mening till följande:

” *...the strategy for sustainable development aims to promote harmony among human beings and between humanity and nature* ”⁴⁴.

Genom att skapa harmoni mellan människor inbördes och mellan människorna och naturen, så krävde kommissionens strategi följande anordningar:

- *“A political system that secures effective citizen participation in decision making.*
- *An economic system that is able to generate surpluses and technical knowledge on a self-reliant and sustained basis.*
- *A social system that provides for solutions for the tensions arising from disharmonious development.*
- *a production system that respects the obligation to preserve the ecological base for development,*
- *A technological system that can search continuously for new solutions,*
- *an international system that fosters sustainable patterns of trade and finance, and*
- *an administrative system that is flexible and has the capacity for self-correction* ”⁴⁵.

Kommissionens breda perspektiv på vad en hållbar samhällsutveckling är, bidrog till en bred infattning av hållbarhetsbegreppet.

Vid ett senare tillfälle, *Riokonferensen 1992*, konkretiserades innebörden av begreppet hållbar utveckling av ett antal olika aktörer såväl regeringsföreträdare som representanter från kommuner, näringsliv och frivilligorganisationer. Att så många olika intressen medverkade var något nytt och bidrog till att sporra processen kring hållbar utveckling.⁴⁶ Mötet utmärkte sig också genom att omfatta ett brett ämnesområde och koppla samman miljö- och utvecklingsfrågor. I samband med konferensen antogs bland annat dessa två grundläggande dokumenten:

⁴⁴WCED1987: kap2:81.

⁴⁵WCED1987: kap2:81-82.

⁴⁶Regeringen.se.

Riodeklarationen om miljö och utveckling, som innehåller 27 grundläggande principer för miljö- och utvecklingsarbete, till exempel principen att förorenaren ska betala, försiktighets- samt substitutionsprincipen.

Handlingsprogrammet Agenda 21, vilket innehåller 40 kapitel uppdelat i fyra olika avsnitt: sociala och ekonomiska dimensioner, bevara och förvalta resurser, stärka viktiga samhällsgrupper samt medel för genomförande⁴⁷.

Tio år efter Riokonferensen, hölls världstoppmötet om hållbar utveckling, i Johannesburg i augusti-september 2002. Toppmötet bekräftade att Agenda 21 och hållbar utveckling med dess ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensioner ska ligga till grund för det fortsatta internationella, nationella och lokala utvecklingsarbetet⁴⁸.

Det var framför allt i handlingsprogrammet Agenda 21 som det slogs fast att om att en hållbar utveckling skulle vara det övergripande målet för all samhällsutvecklingen och att dessa ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensioner, som ska ligga till grund för det fortsatta utvecklingsarbetet⁴⁹. Även i FN:s rapport från 2005 så talar man om hållbar utveckling bestående av dessa tre dimensioner.

Enligt forskaren Robert W. Kates har definitionen av hållbar utveckling bidragit till en dialog eller process mellan olika aktörer⁵⁰.

Miljöforskaren Per Jacobsson⁵¹ förklarar att alla dessa tre dimensionerna i hållbarhetsbegreppet ömsesidigt beroende av varandra för att nå en hållbar samhällsutveckling, vilka han benämner som: de tre pelarna.

Pelare 1: Ekologisk hållbarhet, som handlar om att långsiktigt bevara vattens, jordens och ekosystemens produktionsförmåga och att minska påverkan på naturen och människans hälsa till vad de ”klarar av”

Pelare 2: Social hållbarhet, som handlar om att bygga ett långsiktigt stabilt och dynamiskt samhälle där grundläggande mänskliga behov uppfylls.

⁴⁷Regeringen.se.

⁴⁸ SOU2003:31, sidan 9.

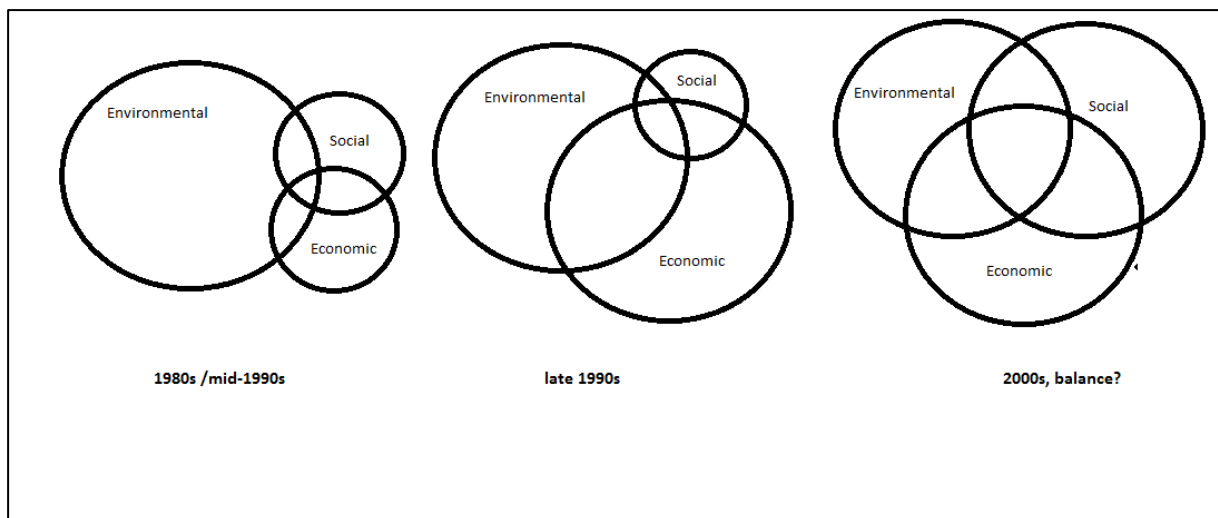
⁴⁹Agenda 21:5-6.

⁵⁰ Robert W. Kates.2005

⁵¹ Jacobsson Per 2007.

Pelare 3: Ekonomisk hållbarhet, som handlar om att hushålla med mänskliga och materiella resurser på lång sikt.

Oavsett om man kallar dessa för pelare eller dimensioner så anses inte utvecklingen av dessa tre ha skett på ett parallellt sätt. Det är framförallt ekologiska frågor som verkar ha dominerat intresset för hållbar utveckling, både inom den internationella hållbarhetsdebatten och inom forskarvärlden⁵².

Figur 1: En grupp forskare i Oxford har sammanfattat denna utveckling i följande figur⁵³.

Enligt fritidsforskaren Hans Erik Olson har ekologiska frågor dominerat intresset för hållbar utveckling, men han förklarar att denna situation nu har börjar ändras. I ovanstående figur visar cirklarnas förändring, på hur utvecklingen av dessa tre dimensioner: miljö, social och ekonomisk har skett från 1980- talet fram till 2000- talet på ett mer globalt plan. Denna bild kommer jag sedan att konkretisera i min analysdel, för att se om utveckling som bilden visar, stämmer överens med den utveckling som jag kommer att analysera på ett mer lokalt plan, i Malmö.

Bland dessa tre dimensioner så är det framför allt den sociala hållbarhet som hittills inte har fått en definition som alla är överens om, menar Olson. Men däremot vad de flesta tycks vara eniga om är att den sociala dimensionen handlar om människors och deras inbördes

⁵²Olson 2009:3

⁵³Olson 2009:3

relationer⁵⁴. För att skapa ett socialt hållbart samhälle så måste alla människorna på så sätt också ha lika möjligheter för att kunna påverka samhället i önskvärd riktning. Enligt honom så handlar frågan mycket om hur den sociala dimensionen skall definieras, om frågan hur vi vill att vårt sociala, kulturella och politiska liv skall se ut. Dessa frågor av normativinslag är även rätt så åskådlig i Brundtlandskommissionens definition: vilka är människornas behov, strävanden och förhoppningar? Där definitionen grundar sig på frågan om hur det goda samhället ska se ut och därmed så kan utvecklingen i detta avseende ses som sträva för att nå det goda samhället.

Men var dras gränsen för omfattningen av begreppet social hållbarhet? Kan allt mänskligt liv ses som viktiga delar av ett hållbart samhälle?

Även Olson påpekar att det finns risk med begrepp som blir populära. Olika särintressen dyker upp och pekar på att deras verksamhet är goda exempel på begreppet. Så har det även skett i hållbarhetsdiskussionen menar han⁵⁵. Kulturintresserade har exempelvis antagit agenda 21 för kulturen. Och när väl det har gjorts så tycker idrottsintresserade att även idrotten kunde bidra till hållbara samhällen. Så är naturligtvis fallet, men om vi inte ser hållbarhetsbegreppet som en helhet med tre pelare och därför något nytt som inte har pågått tidigare – så finns risken att vi förlorar helhetssynen och allt blir som tidigare⁵⁶.

Utifrån en diskursanalytiskansats kommer den sociala dimensionen i hållbarhetsbegreppet att undersöka i det mer konkreta fallet Malmö och med fokus på det specifika begreppet social hållbarhet.

3.2 Den sociala hållbarheten i samhällsplanering

Hållbarhetstanke är något nytt som tillhör i den moderna samhällsplaneringen efter andra världskriget. Den stora utmaningen anses ligga i de sociala aspekterna av samhällsplanering för både kommunerna och övriga statliga verksamheter. Enligt plan- och bygglagen (PBL) ska varje kommun ha en aktuell översiktsplan. Planen ska omfatta hela kommunen och syftet är att ge vägledning för beslut om användning av mark- och vattenområden samt hur den

⁵⁴ Olson 2009:2-3.

⁵⁵ Olson Hans – Erik 2009:4.

⁵⁶ Olson 2009:3

byggda miljön ska utvecklas. Översiktsplanen är kommunens övergripande styrinstrument för den fysiska planeringen och har ett långsiktigt tidsperspektiv. Planen ska styra stadens utveckling under de kommande årtiondena. Översiktsplaner antas av kommunfullmäktige⁵⁷.

I rapporten från Länsstyrelsen i Skåne län: *Socialt hållbar samhällsplanering*, skriver Mattias Larsson om att social hållbarhet inte utgör något riksintresse. Det finns inga specifika krav enligt Plan- och bygglagen (PBL) eller Miljöbalken (MB) om att samhällsplaneringen ska omfatta frågor av social karaktär eller att sociala konsekvenser ska beskrivas⁵⁸.

I rapporten skrivs det att det är på grund av att frågor som rör social hållbarhet saknar ett konkret lagstöd i plan- och bygglagen är det upp till den enskilde kommunen att hantera sociala frågor i samhällsplaneringen. Länsstyrelsen anser därför att det är viktigt att etablera en dialog och samverka i ett tidigt skede i kommunens planprocess när det gäller frågor som rör social hållbarhet. I samband med detta ansågs behoven av en omorganisering i länsstyrelsen, för att bevaka frågor av social karaktär. Det innebär att den tidigare sociala enheten, där sociala frågor i huvudsak var samlade, har upphört. Istället så har man tillsatt den nya enheten för social hållbarhet.

I nedanstående kapitel kommer den diskursanalytiska ansatsen att presenteras, Utifrån denna diskursanalytiskansats kommer den sociala dimensionen i hållbarhetsbegreppet att undersökas i det mer konkreta fallet Malmö och med fokus på det mer specifika begreppet social hållbarhet.

⁵⁷ Malmö.se.

⁵⁸ Larsson2010:4.

4 Diskursanalys

Med följande kapitel är min avsikt att redogöra för de teoretiska och metodologiska utgångspunkterna för studien, utifrån en diskursanalytisk ansats, vilken kommer att appliceras på det konkreta fallet Malmö. I syfte av att förstå hur den sociala hållbarheten framställs inom den specifika kontexten.

4.1 Diskursanalys som teori och metod

Sättet som jag har valt att angripa detta ämnesområde, som tidigare nämnts, är ett diskursanalytiskt förhållningssätt. Det är viktigt att redan nu uppmärksamma om att detta inte bara utgör en teoretisk helhet utan även en metodologisk sådan. Det vill säga i diskursanalysen är *teori* och *metod* alltså sammanlänkade, och man måste acceptera de grundläggande filosofiska premisserna för att kunna använda diskursanalysen som metod i empiriska undersökningar⁵⁹. Den kan således ses som en paketlösning som innehåller både teori och metod⁶⁰. Därmed så blir det lite svårt att föra en enskild diskussion kring teorin utan att även inbegripa i metoden. Men jag ska här försöka göra så gott jag kan genom att förklara de diskursanalytiska verktygen som ingår i Laclaus och Mouffes diskursteori, som jag specifikt kommer att använda mig av i uppsatsen (i kapitel: 2.2).

Diskursanalys är dessutom inte heller en enda ansats, utan en rad tvärvetenskapliga och multidisciplinära ansatser som kan användas på många olika sociala områden i olika typer av undersökningar. Inom dessa olika ansatser så råder inte heller någon större enighet om vad diskurser är och hur de bör analyseras. Utan att olika positioner ger sina förslag och försöker också i viss mån att erövra begreppen ”diskurs” och ”diskursanalys” med just sina definitioner.⁶¹ Detta medför att diskursbegreppet ofta uppfattas som problematiskt och svårförståeligt och jag vill därför inleda med att avsätta utrymme för att resonera kring, samt klargöra, hur jag i uppsatsen tolkar och använder mig av diskursbegreppet. För att sedan kunna presentera den tidigare forskning, hur de har använt sig av diskursanalysen i sina studier.

⁵⁹ Jørgensen & Phillips, 2000: 10.

⁶⁰ Ibid, 2000: 10.

⁶¹ Ibid, 2000: 7.

I den diskursanalytiska metod boken *Diskursanalys som teori och metod* (2000) försöker Marianne Winther-Jørgensen och Louise Phillips hänföra en generell definition av diskursbegreppet, genom att presentera tre olika angreppssätt inom det diskursanalytiska fältet. Författarna förklarar hur dessa tre angreppssätt; Ernesto Laclaus och Chantal Mouffes diskursteorier, kritisk diskursanalysen och diskurspsykologin liknar och skiljer sig från varandra. Den generella definitionen av diskursbegreppet som författarna gör är att, ”en diskurs är ett bestämt sätt att tala om och förstå världen, eller ett utsnitt av världen”⁶²

4.2 Diskursanalytiska fältets grundantaganden

Enligt Jørgensen och Phillips så liknar angreppssätten varandra i sin gemensamma socialkonstruktionistiska utgångspunkt, det vill säga i sin syn på språket som stammar från strukturalistisk och poststrukturalistisk språk teori och i sin individuppfattning som bygger på en vidare utveckling av strukturmarxismen.⁶³ Men man kan bara i varierande grad kalla dem för poststrukturalistiska.⁶⁴ Enligt Jørgensen och Phillips synsätt så är Ernesto Laclau och Chantal Mouffes diskursteorier, den mest ”rena” poststrukturalistiska teorin i förhållande till de två tidigare nämnda teorierna. Det grundläggande antagandet inom det diskursanalytiska fältet är ”... att vårt tillträde till verkligheten alltid går genom språket. Med hjälp av språket skapar vi representationer av verkligheten, som aldrig bara är speglingar av en redan existerande verklighet – representationerna bidrar till att skapa den.”⁶⁵ Det betyder inte att den fysiska världen inte finns, utan att den får bara betydelse genom diskurs.⁶⁶ Språket betraktas alltså som en ”maskin” den återger inte verkligheten direkt och på ett enkelt sätt utan bidrar snarare till att forma den sociala verkligheten.⁶⁷ Språket ses därmed som strukturerat i olika mönster som våra utsagor följer när vi agerar inom olika sociala domäner eller så att säga i diskurser,⁶⁸ som till exempelvis när vi talar om en medicinsk diskurs eller politisk diskurs⁶⁹. Samt att

⁶² Ibid. 2000: 7.

⁶³ Ibid. 2000:9, 12.

⁶⁴ Ibid. 2000:9, 11.

⁶⁵ Ibid. 2000: 15.

⁶⁶ Ibid. 2000: 18.

⁶⁷ Bergström & Boréus, 2005: 305.

⁶⁸ Jørgensen & Phillips, 2000: 18.

⁶⁹ Ibid. 2000: 18.

dessa diskursiva mönster bevaras och förändras i den diskursiva praktiken. Då bevarandet och förändringen av mönstren ska därför sökas i de konkreta kontexterna där språket sätts i spel, detta kan enligt författarna studeras genom diskursanalys⁷⁰.

Oavsett inriktningen av diskursanalys så har de ett alldeles bestämt sätt att se på språk och språkanvändning.⁷¹ Inte nog med att det diskursiva synsättet bryter distinktionen mellan språk och verklighet, det väver också samman språk och handling.

”Alla ordningar förutsätter inte bara ett språk utan också handlingar.”⁷²

Som till exempel ”miljöproblem” som bygger på ett antal handlingar, vilka i sin tur förutsätter ett språk. Det språkliga mönstret blir i sin tur något som också sätter gränser för vårt sätt att tänka och handla, och för att kunna säga något om människans sätt att tänka och handla måste vi därför studera språket enligt Bergström och Boréus.⁷³

Sammanfattningsvis kan man säga att dessa fyra nedanstående nyckelpremisserna, är de som binder ihop det hela diskursanalytiska fältet⁷⁴.

1. *Ett kritiskt förhållningssätt till kunskapen*; vilket innebär att vår kunskap om världen inte kan omedelbart betraktas som en objektiv sanning utan som en produkt av vårt personliga sätt att filtrera verkligheten genom våra kategorier. Det vill säga att vår kunskap och våra världsbilder, är inte spegelbilder av verkligheten ”därute” utan en produkt av våra sätt att kategorisera världen.
2. *Historisk och kulturell bundenhet*: vilket innebär att våra kunskaper om världen alltid är historiskt och kulturellt präglade. Men att världen konstrueras socialt och diskursivt innebär inte att dess karaktär är på förhand bestämd utan att den är i ständig konstruktion av historiska och kulturella värderingar.⁷⁵
3. *Samband mellan kunskap och sociala processer*: vårt sätt att uppfatta världen bestäms av sociala processer, vilket innebär att kunskapen frambringas i social interaktion, där gemensamma sanningar byggs upp.

⁷⁰ Ibid. 2000:18.

⁷¹ Bergström & Boréus, 2005:305.

⁷² Ibid. 2005: 306.

⁷³ Ibid. 2005:306.

⁷⁴ Jørgensen & Phillips, 2000: 11.

⁷⁵ Ibid. 2000: 11.

4. *Samband mellan kunskap och social handling*: Olika världsbilder frambringar olika sociala handlingar. Det vill säga i en bestämd världsbild blir några handlingsformer mer naturliga än andra och tvärtom utifrån en annan social världsbild. De olika sociala världsbilderna som leder till olika sociala handlingar får därmed konkreta sociala konsekvenser och påverkar konstruktionen av sanning och kunskap⁷⁶.

Vid sidan av de gemensamma grundpremisserna finns det också viktiga skillnader mellan angreppssätten. Det är att de olika angreppssätten lägger olika fokus i den konkreta analysen⁷⁷. Några av dem analyserar människors diskurser i vardagens sociala interaktion, medan andra intresserar sig för en mer abstrakt kartläggning av de diskurser som cirkulerar i samhället. Min analys hamnar på den abstrakta diskursen, inom vilken Laclau och Mouffes diskursteori ingår. Teorin tar sin utgångspunkt i den poststrukturalistiska poängen att diskursen konstruerar den sociala världen i betydelse, och att betydelsen aldrig kan låsas fast på grund av språkets grundläggande instabilitet⁷⁸. Ingen diskurs är en sluten enhet; diskursen omformas snarare ständigt i kontakt med andra diskurser. Därför är nyckelordet i teorin *diskursiv kamp*. Olika diskurser som var för sig representerar ett bestämt sätt att tala om och uppfattar den sociala världen – kämpar hela tiden mot varandra för att uppnå hegemoni, alltså för att låsa fast språkets betydelse på sitt eget sätt.⁷⁹

4.3 Analytiska verktygen enligt Ernesto Laclau och Chantal Mouffe

Diskursteori

Enligt Whettergren och Phillis beskrivning av Laclaus och Mouffes diskursteori, som innebär en modell för hur begrepp tillmäts betydelse, vilket gör att jag finner den som en lämplig metod för min analys. Då jag vill undersöka vilka innebörder som läggs i, och kopplas till begreppet ”hållbar utveckling” i en viss diskurs.⁸⁰ Enligt diskursteorin innebär det att

⁷⁶ Ibid. 2000: 11-12.

⁷⁷ Ibid. 2000: 8-9.

⁷⁸ Ibid. 2000: 13.

⁷⁹ Ibid. 2000: 13.

⁸⁰ Ibid. 2000: 19.

kartlägga de processer, där vi kämpar om att fastsälla teckens betydelse, genom att placera dem i bestämda förhållanden till andra tecken. En sådan fixering av betydelse inom en bestämd domän är det som utgör en diskurs. Alla tecken i en diskurs är moment (som till exempel knutarna i ett fisknät) och deras betydelse fixeras genom att de skiljer sig från varandra på bestämda sätt (*differential position*).⁸¹ Diskursen etableras genom att betydelsen utkristalleras kring Nadalpunkten. En nodalpunkt är ett tecken, kring vilket andra tecken inordnas, och ger sin betydelse åt.⁸² I detta avseende kan exempelvis begreppet ”hållbar utveckling” ses som en nodalpunkt kring vilken många andra betydelser utkristalleras (så att säga den ekologisk- ekonomisk och social hållbarheten). Diskursen etableras på så sätt som en totalitet, där varje tecken är entydigt fastställd som *moment* genom relationerna till andra tecken och det gör den genom att utveckla alla andra möjliga betydelser som tecken kan ha och de andra möjliga sätt som de kan vara relaterade till varandra på. En diskurs betraktas således som en reducering av möjligheter. Den är ett försök att skapa entydighet. Alla de möjligheter som diskursen därmed utesluter kallar Laclau och Mouffe för ”*det diskursiva fältet*” eller ”*det konstitutiva yttre*”.⁸³ Det diskursiva fältet kan betraktas som en reservoar av olika betydelsetillskrivningar som hållbar utveckling har haft eller har i andra diskurser, men som ignoreras i den specifika diskursen för att skapa entydighet⁸⁴. Det diskursiva fältet är alltså diskursens yttre, allt det som den utesluter. Men just för att en diskurs alltid konstitueras i förhållande till ett sådant yttre, riskerar den alltid att undergrävas av detta yttre. Det vill säga dess entydighet kan rubbas av andra definitioner av tecken och det är här som begreppet *element* kommer in. Element är de tecken som inte slutgiltigt har fått sin mening fixerad, de tecken som är mångtydiga, som exempelvis ekologisk-, ekonomisk-, social hållbarhet inom diskursen om hållbar utveckling. Diskursteorin har även ett begrepp för dessa mångtydliga element, som är öppna för tillskrivning av olika betydelser, nämligen ”*flytande signifikanter*”⁸⁵. Flytande signifikanter är de tecken som olika diskurser försöker ge innehåll åt på just sitt sätt. Det är med hjälp av dessa *element* som diskursbegreppet omformuleras, det vill säga en diskurs försöker göra element till moment genom att reducera deras mångtydighet till entydighet. Genom att undersöka vilka ord, begrepp och egenskaper som associeras med element (social hållbarhet) i ett visst material (översiktsplanerna i Malmö) kan man således få en större förståelse för de olika sätten att tolka och ge betydelse till elementet.

⁸¹ Ibid. 2000: 20.

⁸² Laclau & Mouffe (1985/2008): 168-169.

⁸³ Laclau & Mouffe (1985/2008): 166-167.

⁸⁴ Jørgensen & Phillips.2000: 34.

⁸⁵ Ibid. 2000: 35.

Diskursanalysen visar vilka olika betydelser som har kopplas till elementet inom den konkreta diskursen. Därefter så kan man betrakta diskursen som en tillslutning (closure), ett tillfälligt stopp i teckens betydelsebildning. Men enligt diskursteorin kan denna övergång från element till moment aldrig avslutas, utan är i ständig konstruktion, i förhållande till det yttre ⁸⁶. Däremot så kan man enligt Laclau och Mouffe få en *ekvivalenskedja*: genom att lokalisera, vilka betydelser och associationer som har kopplas till elementet i det konkreta materialet, och därefter blir det möjligt att göra en karakterisering av diskurser ⁸⁷. Genom att göra ekvivalenskedjor får man en förståelse för hur ett tecken får betydelse genom ett system av distinktioner⁸⁸.

4.4. Kritisk diskussion och tidigare forskning kring diskursanalysen

Diskursanalysen är som sagt en relativt öppen teori och metod där det inte finns några färdiga mallar att ta till när man letar efter redskap till den konkreta diskursanalys man är på väg in i. De tidigare nämnda begreppen i diskursteorin kan till vis del lämpa sig som redskap i konkret diskursanalys. Men Jørgensen och Phillis skriver att det behövs fantasi i sökandet efter redskap, då det är upp till forskaren att själv utifrån de teorier som finns utveckla de analysinstrument som behövs för att genomföra den konkreta undersökningen. ⁸⁹ Detta märks bland annat hos dessa nedan stående forskare, i deras användning av ”diskurs” och ”diskursanalys” vad diskursbegrepp sammankopplas med och vilka redskap de använder sig av i sina analyser.

I studien: *‘Rationalizing Sustainable Development’ – a Critical Treatise* gör författarna Tomi J. Kallio, Piia Nordberg och Ari Ahonen, en kritisk analys av diskursen om hållbar utveckling. Enligt författarna är hållbar utveckling ett av de mest frekvent använda begreppen i både den akademiska och vardagliga diskursen. Författarna menar att bara tanke på den bredda acceptansen av begreppet hållbar utveckling, är det paradoxalt nog att det finns så pass många tolkningar som inte verkar ha något gemensamt utom själva konceptet. För att analysera diskursen om hållbar utveckling gör författarna först en indelning i svag och stark hållbar

⁸⁶ Laclau & Mouffe (1985/2008): 169-170

⁸⁷ Ibid. 2000: 58.

⁸⁸ Laclau & Mouffe (1985/2008): 187-191

⁸⁹ Ibid. 2000: 8, 57.

utveckling⁹⁰. Deras indelning av svaga och starka diskurser av hållbar utveckling kan även tolkas som två idealtyper för analysen. Detta gör de för att kunna skilja på diskursen kring hållbar utveckling utifrån dessa två olika idealtyper, svaga och starka, som representerar konkurrerande sätt att förstå begreppet.

De analytiska redskapen som författarna använder sig av är rationalitet och legitimitet i diskursen om hållbar utveckling. De menar att verkligheten är socialt konstruerad genom diskurser, analyserar därefter den sociala konstruktionen av den hållbar utvecklings diskursen och detta genom att fokusera på begrepp som rationalitet, legitimitet och diskursiva förtryck⁹¹. Exempelvis hur institutionen legitimerar sin egen verksamhet genom diskursiva medel. Hållbar utveckling ses som en dominerande diskurs i den sociala verkligheten, däremot tolkningarna av begreppet ses som diskursiva maktkamper, man tar till sig begreppet för att legitimera sig utåt: vi är också en verksamhet som sysslar med hållbar utveckling. Enligt författarna är det uppenbart att de som förespråkar både svaga och starka hållbar utveckling har sin egen hermeneutiska diskursiva universum. Det vill säga att alla motstridiga tolkningar avvisas som ogiltiga, icke-rationella och sämre. De menar att institutioner försöker att offentligt kräva legitimitet för sin egen tolkning av begreppet i syfte att främja dess allmänna acceptans. Förespråkarna kämpar att rationalisera sina egna tolkningar, om än på olika sätt⁹². De menar även att regleringen av olika begrepp i verkligheten är nödvändig för institutioner i både existentiell och praktisk mening, inget begrepp om verkligheten varar för evigt som sådan och inte heller utan ständig diskursiv förnyelse⁹³.

Då denna diskursanalys bedrivs inom en socialkonstruktivistisk referensram så medför det en föreställning om att diskurserna kring hållbar utveckling är sociala konstruktioner. Artikeln är intressant då det berör samma ämnesområde som jag och visar på hur man kan komplettera diskursanalysen med andra verktyg för att studera diskursen kring hållbar utveckling.

Däremot en annan förespråkare för diskursanalysens användbarhet är Åsa Form i studien *Folkbibliotekets uppdrag i teori och praktik, En diskursanalys kring formulerandet av folkbibliotekets uppdrag i ett urval biblioteksrelaterade tidskrifter under åren 1999-2000*, där hon skriver att Ernesto Laclau och Chantal Mouffes diskursanalytiska inriktning så kallade

⁹⁰ Kallio, m.fl., 2007: 41.

⁹¹ Ibid. 2007: 43.

⁹² Ibid. 2007: 45.

⁹³ Ibid. 2007: 44.

diskursteori, är en lämplig modell för att undersöka hur begrepp tillmätts betydelse. Författaren använder diskursteorin i sin undersökning för att se vilka innebörder som läggs i, och kopplas till begreppet ”folkbibliotekets uppdrag” i en viss diskurs⁹⁴.

Problematiken kring diskursanalysen som författaren belyser är att den inte har någon färdig analysmodell att ta till i sin undersökning. I och med detta så har författaren hämtat inspiration från tidigare forskare för att utforma en egen analysmodell.

Denna studie berör inte samma ämnesområde som jag är intresserad av, men jag ser ändå fördelarna med att ta med denna studie, dels för att författaren har samma intresse som jag, att göra en diskursanalytisk studie av ett begrepp. Och dels för att i denna studie så appliceras till en viss del nästan hela diskursteorin på det empiriska materialet. Det vill säga att även här så gör forskaren ett val om vilka diskursanalytiska verktyg som hon vill använda sig av, avseende till det som anses vara relevant för den konkreta analysen. Utöver det så framkommer det en mer konkret tillämpning av diskursteorins verktyg i denna studie än vad det gjorde i den tidigare studien.

I båda dessa studier så motiverar författarna för de val som de gör, av att komplettera diskursteorin med andra redskap för sina undersökningar.

Diskursanalys som teori och metod, tycks ha sina fördelar, då forskaren inte är begränsad till någon teori eller metod utan har möjligheten att själv utifrån de teorier som finns utveckla de analysinstrument som behövs för att genomföra den konkreta undersökningen. Nackdel kan vara att det då inte finns några fasta riktlinjer för hur en sådan undersökning skall utföras på. Nu när jag har sett hur tidigare forskare använt sig av diskursanalys så håller jag med Jørgensen och Phillips om att diskursanalys är en relativt öppen teori och metod. Något som också har genomsyrat hela forskningsöversikten är just öppenheten och komplexiteten i användningen av diskursanalysen, då jag har försökt att förstå hur andra har använt sig av den.

⁹⁴ Form, 2007: 19.

5 Analys och resultat - Diskursanalys av den sociala hållbarheten i Malmö

Med följande kapitel är mitt syfte således att få fram definitionen av social hållbarhet, och hur man arbetar för social hållbarhet i Malmö. Kapitlet är indelat i två etapper: etapp 1 omfattar analysen av Malmös översiktsplaner och etapp 2 omfattar analysen av intervjuerna.

5.1 Etapp 1 - Analys av dokument

För närvarande (2011) består Malmös översiktsplan av tre handlingar:

- *Översiktsplan för Malmö 2000 (antagen i december 2000)*
- *Malmö 2005-Aktualisering och komplettering av Malmös översiktsplan (antagen i februari 2006)*
- *Översiktsplan för Triangeln UMAS Medeon (Översiktsplanen 2032, antagen i januari 2008)*

Just nu så arbetar staden med den nya översiktsplan, där målsättningen är att den ska antas av kommunfullmäktige under hösten 2012. Alla planer kommer att studeras varvid beskrivningarna av social hållbarhet noteras, men även andra kompletteringar till dessa översiktsplaner kommer att studeras. Efter att ha läst genom översiktsplanerna och citerat de stycken där utsagor om social hållbarhet påträffas, kommer jag sedan på ett tydligt sätt också kunna följa förändringarna i resonemanget om den sociala hållbarheten. I detta fall så kan man inte bara utgå ifrån en enda plan utan måste även ha med andra handlingar gällande plan, vilket möjliggör för mig att få en insyn över ämnet utifrån ett längre tidsperspektiv. Det vill säga att även kunna säga något om hur resonemanget kring hållbar utveckling har förändrats över tiden.

5.2 Hur framställs social hållbarhet i Malmös översiktsplaner?

I Malmös gällande översiktsplan, antagen 2000, så nämns varken ordet social- eller ekonomisk hållbarhet, men den ekologisk hållbarhet nämns däremot på flera ställen. I diskussionerna kring den ekologiska hållbarheten hänvisar man till EU:s gröna bok om stadsmiljö. Men när det gäller socialfrågor diskuterar man mer generellt kring dessa utan någon koppling till hållbarhetsbegreppet.

”Begreppet hållbar utveckling har av den av FN tillsatta Brundtlandkommissionen definierats som en utveckling som tillgodoser dagens behov utan att undergräva framtida generationers möjligheter att tillgodose sina behov. Detta innebär att användningen av materia och energi måste minska i den rika delen av världen”. (ÖP 2000:24)

I översiktsplanen tolkas definitionen av hållbar utveckling främst utifrån ett miljömässigt sätt. Man talar om att handlingsprogrammet Agenda 21 har antagits och att det ligger till grund för de nationella miljömålen, samt att dessa även utgör ett riksintresse. Miljöaspekterna är tydliga i begreppet hållbar utveckling. Hållbar utveckling nämns utifrån ett miljömässigt sammanhang. Ekologisk hållbarhet refereras till agenda 21, vilket de lokala målen och strategierna bygger på.

Enligt bilden i (figur 1) så verkar intresset av miljöfrågorna eller så att säga miljöaspekterna i hållbarhetsdiskursen fortfarande vara dominerande i Malmö under 2000-talet.

”Hållbar samhällsutveckling. Malmös möjligheter att utvecklas mot ekologisk hållbarhet måste i huvudsak sökas inom ramen för existerande struktur med omfattande tätbebyggelse, intensiv odlad omland, hög exploaterad kustzon och få grönområden. Översiktsplaneringen inriktas på att bevara framtida handlingsfrihet och slå vakt om de naturförutsättningar på vilka ett kretsloppssamhälle kan byggas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras och stärks. Malmö bibehålls som en kompakt stad där den lokala och regionala kollektivtrafiken kan fungera effektivt. Utvecklingen av miljöanpassade transportsystem prioriteras. De begränsade naturresurser som står till buds för framtida kretsloppslösningar – jordbruksmark, värdefull natur, vindkraftlägen – reserveras i möjligaste mån för sådana ändamål”. (ÖP 2000:38.)

Miljöprogrammet framställs som huvudmålet för att Malmö skall ta avgörande steg i riktning mot att bli en långsiktigt hållbar kommun⁹⁵.

De viktigaste frågorna i *Översiktsplan för Malmö 2000* har handlat om förberedelserna för Malmös nya roll i Öresundsregionen och att ta steg på vägen mot ett långsiktigt hållbart samhälle⁹⁶.

Däremot i aktualisering av översiktsplanen 2005, framkommer en intressant beskrivning av olika dimensioner för hållbar utveckling. För var och en av dimensionerna ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet, finns angivet ett antal indikatorer och även hur utvecklingen av dessa har varit de senaste 3-5 åren, respektive 10-20 åren. Dessa indikatorer kommer jag senare att använda mig av genom att ställa upp dessa i punktform, i syfte av att göra en ekvivalenskedja. Generellt beskrivs hållbarhet som något som är slitstarkt och kan användas länge och man kopplar ihop alla dessa tre dimensioner ekologisk, ekonomisk och social till hållbarhetsmålet.

*”Ett sätt att förtydliga mål och möjliggöra uppföljningen av planer är att knyta indikatorer till målet. En indikator är någonting mätbart som kan visa om utvecklingen går i önskvärd riktning eller ej. Den säger sällan sanningen hela sanningen, med en grupp indikatorer kan tillsammans ge en någorlunda säker bild av om man har närmat sig ett mål”.*⁹⁷

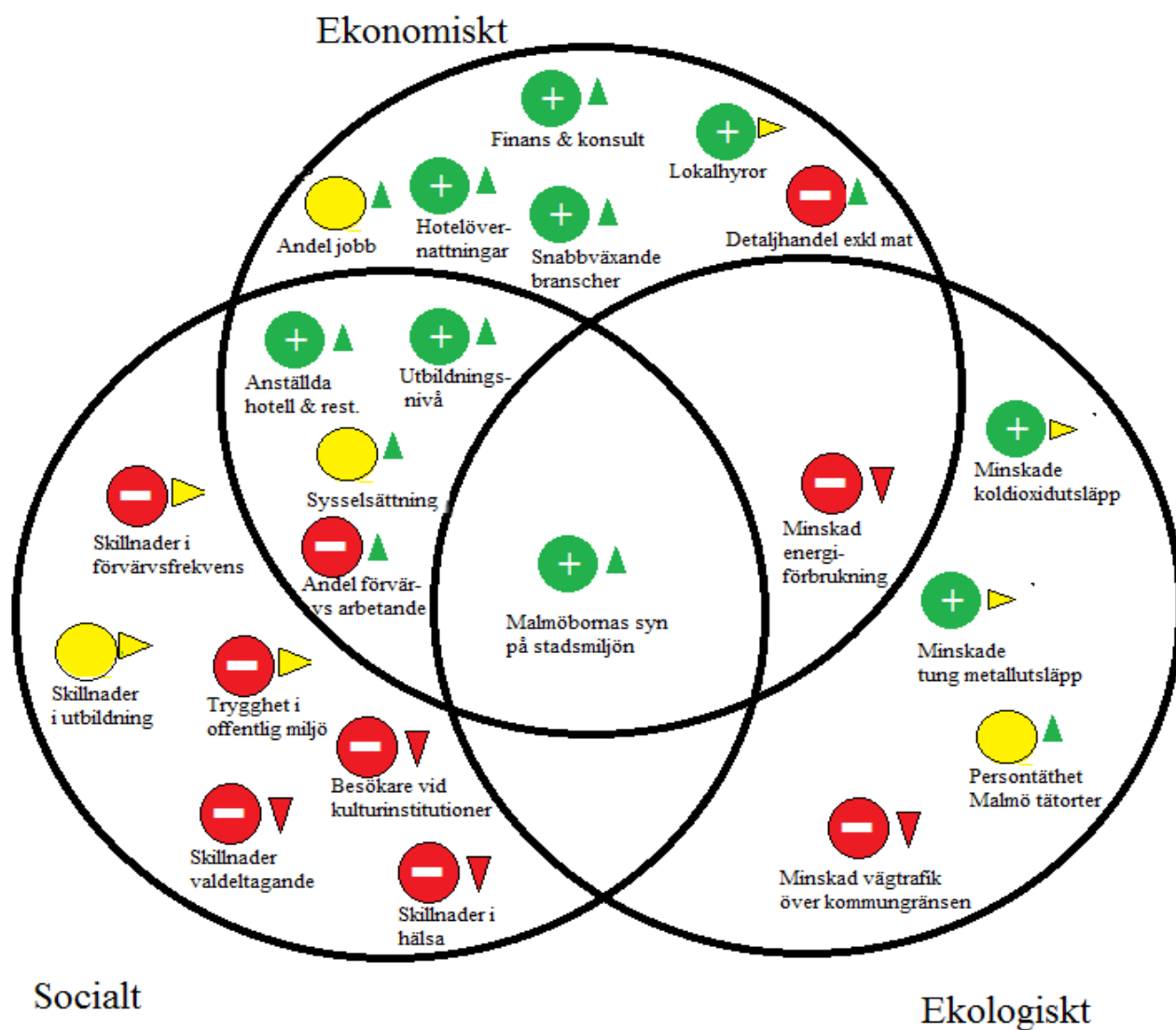
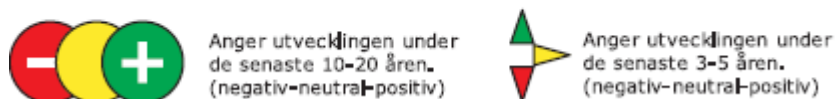
Utgångspunkten i citatet ovan är att hållbar utveckling framställs som ändamål och för att nå dit definieras ett antal indikatorer som ska spegla verkligheten om målet har uppnåtts eller ej. Genom att tillskriva ett antal indikatorer för var och en av dessa tre dimensioner av hållbarhet, ges därmed en bild av hur man tolkar begreppet inom den konkreta diskursen. I nedanstående (figur 2) visar bilden hur olika indikatorer har placerats inom och mellan respektive cirklar.

⁹⁵ Översiktsplan 2000:233.

⁹⁶ Översiktsplan 2000:232.

⁹⁷ Dialog-pm2004:1, Mål och strategier.

Målindikatorer - Hållbar utveckling

(Figur 2: Malmöstad har sammanfattat denna utveckling i följande bild⁹⁸.)

Cirklarna anger utvecklingen under de senaste 10- 20 åren, negativ, neutral och positiv. Pilarna anger riktningen den senaste 3-5 åren, negativ, neutral och positiv.

⁹⁸Dialog-pm2004:1, Mål och strategier.

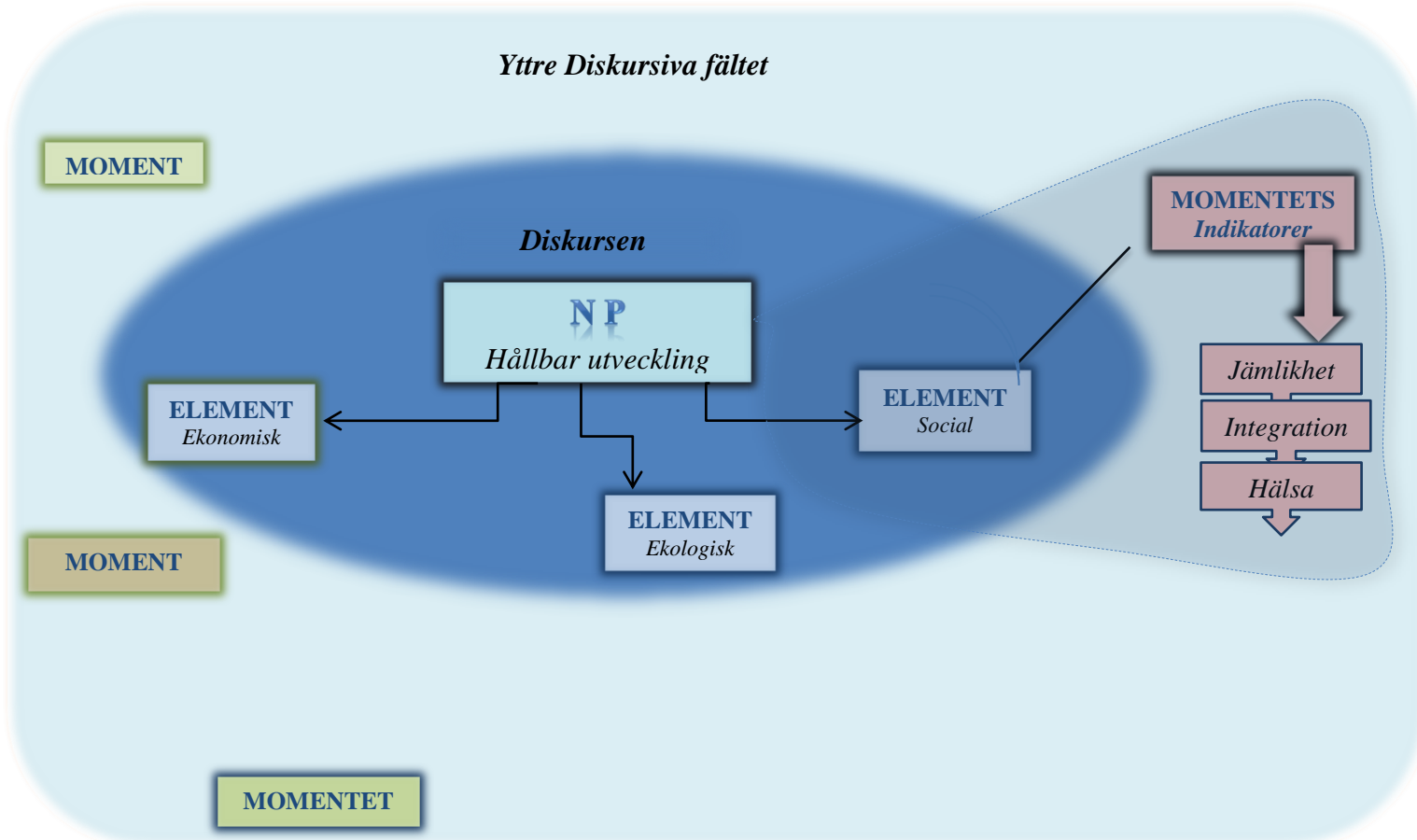
Från översiktsplanen år 2000 till aktualiseringen av översiktsplanen 2005, har mycket hänt på relativt kort tid, uppmärksamheten och kunskapen kring begreppet hållbarutveckling har lett till en ny struktur på översiktsplanerna och dess innehåll. Man resonerar inte på samma sätt i översiktsplanen från 2000 som i översiktsplanen 2005. Det är inte bara miljöaspekterna som har en tydlig koppling till hållbarhetsdiskursen utan även de ekonomiska och sociala aspekterna. För att återigen koppla utvecklingen av dessa dimensioner i hållbarhetsbegreppet till bilden (figur 1), verkar det som att alla dessa tre dimensioner ha lika mycket inflytande över utvecklingen i Malmö.

De sociala förhållanden som man tidigare diskuterade mer allmänt kring, sammankopplas nu med utgångspunkten till social hållbarhet. Sociala beskrivningar som oftast handlade om ett problem eller ett förhållande som man anser borde vara annorlunda exempelvis fattigdom, segregation eller ohälsa, resoneras nu med tydlig koppling till begreppet social hållbarhet. Där dessa problem uttrycks som socialt ohållbart och att rätta till sådana problem kopplas till hållbar utveckling. Utifrån denna utgångspunkt resonerar man för att rätta till sådana problem, där social hållbarhet betraktas som ett användbart begrepp och även uppfattas som något önskvärt att sträva mot. Begreppet social hållbarhet framställs även i andra förhållanden där det nödvändigtvis inte behöver uppfattas som sociala problem utan mer som att det kan stå i vägen för en social hållbarhet.

Generellt så framställs begreppet social hållbarhet i diskussioner utifrån olika aspekter som kan leda till social ohållbarhet, exempelvis arbetslöshet, bidragsberoende, bristande utbildning, ohälsa, missbruk, segregation, diskriminering, etc.

Översiktsplanerna har på så sätt fått en ny struktur. All samhällsutveckling och alla frågor faller inom hållbarhetsdiskursen. Sett ur studiens diskursanalytiska perspektiv är hållbar utveckling den nodalpunkten i diskursen som alla andra tecken och betydelser är kopplade till och varifrån de får sin betydelse intygad. I nedanstående bild (figur 3) har jag skapat en bild, för att tydliggöra för hur det som framställs i översiktsplanerna tolkas utifrån studiens analytiska perspektiv.

Det teoretiska perspektivet på hållbarhetsdiskursen.

(Figur 3. Bilden av den mångtydiga hållbarheten utifrån diskursteorins antaganden.)

Diskursen { NP: nodalpunkten kring vilket de andra tecknen (element) är kopplade till i hållbarhetsdiskursen.
Element är de mångtydiga dimensionerna av NP inom hållbarhetsdiskursen.

Yttre diskursiva fältet { **Momenten** finns i det "yttre" diskursiva fältet, där kampen om den entydiga definitionen av det mångtydiga elementet råder, i detta fall, är samhällsplaneringen i Malmö ett av momenten, vilket ger ett antal indikatorer för vad elementet: social hållbarhet är.
Indikatorerna är de innebörder som momentet har gett åt det mångtydiga elementet. Dessa innebörder skiljer sig från moment till moment i det yttre diskursiva fältet. Var och en av dessa indikatorer omfattas även inom specifik diskurs, exempelvis den medicinska diskursen ger sin tolkning av begreppet och kämpar med att nå legitimitet.

Det svagt omringad området är den konkreta diskursen, det som teorin kallar för en tillslutning (*closure*), ett tillfälligt stopp i teckens betydelsebildning. Men enligt diskursteorin kan denna övergång från element till moment aldrig avslutas, utan är i ständig konstruktion, i förhållande till det yttre, vilket väl stämmer överens med det som framkommer av översiktsplanerna och intervjupersonerna (mer om detta förklaras under nedanstående rubrik: Analys av intervjuer).

I Malmös samhällsplanering definieras begreppet social hållbarhet utifrån olika aspekter och indikatorer. Utifrån studiens teoretiska perspektiv anses antalet tecken/ämnen som har utkristalliserats kring social hållbarhet bidra till en stor inbördes spännvidd av begreppet. Inom var och en av dessa ämnen så råder det specifika diskurser, det vill säga utsagor om den sociala hållbarheten utifrån de skilda ämnesområdena. Det är mellan dessa diskurser som man kan se på den diskursiva kampen, hur alla ger sin innebörd av begreppet, exempelvis inom demokratidiskursen så kan en annan innebörd av begreppet social hållbarhet framställas än inom hälsodiskursen. Det är utifrån sådana exemplifierade diskurser som man kan se på skilda rangordningar av hur innebörder framställs.

5.3 Vilka innebörder läggs i, och kopplas till begreppet social hållbarhet?

Utifrån studiens teoretiska perspektiv tolkas den sociala dimensionen i hållbarhet begreppet som ett av de tre elementen (social, ekonomisk och ekologisk) eller så att säga *flytande signifikante* inom hållbarhetsdiskursen. Dels för att den har en mångtydig karaktär, då den än inte har fått sin betydelse fastställd, vilket därmed bidrar till att elementet får en skiftande innebörd i det ytter diskursiva fältet. Men genom att fokusera på en viss kontext och notera de frekvent återkommande associationerna som kopplats till elementet (social hållbarhet) inom den konkreta kontexten, kan man på så sätt även koppla ihop dessa till en ekvivalenskedja. Denna ekvivalenskedja sammanfattar i sin tur både det teoretiska perspektivets synsätt på elementet ”social hållbarhet” och det som begreppet uttrycks för i mitt empiriska material. Fördelen med ekvivalenskedjan är att den visar utifrån vilka olika ståndpunkter som begreppet social hållbart formuleras, och med vilka innebörder det associeras i det teoretiska perspektivet. Ordningföljden i kedjan säger som sagt ingenting om de olika indikatorernas förhållande till varandra, eller i vilken utsträckning de förekommer i materialet, däremot visar den vilka innebörder som läggs i och kopplas till begreppet social hållbarhet i den konkreta kontexten:

- Sysselsättning
- Utbildningsnivå
- Bostad
- Trygghet i offentlig miljö
- Malmöbornas syn på stadsmiljön

- Segregation- Minska utanförskap
- Mötesplatser
- Sociala klyftor
- Integration
- Jämställdhet mellan olika grupper och kön
- Hälsa – att minska skillnader i folkhälsan
- Demokrati
- Delaktighet
- Skillnader i valdeltagande etc.

(**Figur 4.** Ekvivalenskedja för elementet ”social hållbarhet” enligt det teoretiska perspektivet).

Mängden av dessa associationer visar på vagheten i begreppet social hållbarhet, vilket definieras som ett brett begrepp i översiktsplanerna, då det förekommer i olika sammanhang. Utifrån denna ekvivalenskedja, visar jag, även här med några exemplifierande citat, hur det argumenteras för olika sätt att tolka social hållbarhet.

I översiktsplanen 2012 står det att:

”Det övergripande målet för den nya översiktsplanen är att Malmö ska fortsätta utvecklas som en attraktiv och hållbar stad utifrån ekonomiska, sociala och ekologiska aspekter”⁹⁹.

Däremot så anses den stora utmaningen för Malmös utveckling ligga allt mer i de sociala aspekterna av hållbar utveckling.

”Förvisso kan den fysiska planeringen inte lösa flera av de viktiga frågor som är förutsättningar för social hållbarhet, som exempelvis arbete, försörjning och utbildning, integration och minskat utanförskap”¹⁰⁰.

Översiktsplanerna kan och ska peka på viktiga förändringar i den fysiska miljön som kan bidra till en social hållbar utveckling. Att uppnå social hållbarhet i staden, där alla omfattas av välfärden och där folkhälsan är god i alla stadsdelar kräver insatser på många plan, vad gäller den fysiska planeringen. Detta är ett sätt för hur den fysiska stadsplaneringen kan verka stödande för en god social hållbarhetsutveckling i hela staden.

⁹⁹ Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). Ny översiktsplan för Malmö – ÖP 2012:11

¹⁰⁰ Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). Ny översiktsplan för Malmö – ÖP 2012:12

I översiktsplanen framställs det även att man har skapat en god ekonomisk och ekologisk plattform att bygga vidare på, vilket därmed bidrar till att också skapa socialt värde och social bärkraft i staden¹⁰¹. För översiktsplanens del betyder detta att skapa goda förutsättningar för en integrerad, inkluderande, livskraftig, hälsosam och trygg stad, där även kulturen ses som en viktig faktor som bidrar till ökad social gemenskap¹⁰².

En utveckling mot ökad social hållbarhet innebär även för översiktsplanen att:

”verka som ett stöd för företagande med nytänkande och socialt engagemang. Kultur och kreativitet kan fungera som en katalysator för en bättre integrerad stad... sociala möten ska lyftas fram. Spontana mötesplatser och platser där flera funktioner är samlokaliserade bör uppmuntras och utvecklas. Trygghets-, jämställdhets- och tillgänglighetsfrågor är andra aspekter av social hållbarhet som ska behandlas i översiktsplanen”¹⁰³.

I översiktsplanen framställs en ökad social hållbarhetsutveckling även utifrån malmöbornas perspektiv, det vill säga hur de som invånare kan bidra till en social hållbarhetsutveckling i Malmö.

”Fler invånare kan bidra till ett rikare stadsliv med intensitet, liv och rörelse. Det bidrar i sin tur till stadens attraktivitet och trygghet. Nya mötesplatser i offentliga och halvoffentliga rum kan bidra till att fler möten uppstår mellan invånarna”¹⁰⁴.

Mötesplatser lyfts fram som betydelsefulla för både Malmös sociala sammanhållning och för att främja nytänkande, vilket bidrar till en social hållbarutveckling.

Mötesplatser

Mötesplatser kan handla om att tillhandahålla rum för malmöborna att se varandra och vänja sig vid varandra, för att skapa känslan av gemensam tillhörighet och trygghet. I översiktsplanen nämns det att den sociala hållbarheten kan öka i Malmö om människor med olika bakgrund under trygga former träffas och delar erfarenheter. För den fysiska planeringens del innebär detta ett aktivt arbete för att främja allt fler mötesplatser, som ska bidra till en social inkludering och därmed vidareutveckla Malmös stadsrum.

Inom samhällsplaneringen kan man exempelvis:

¹⁰¹ Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). Ny översiktsplan för Malmö – ÖP 2012:12

¹⁰² Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). Ny översiktsplan för Malmö – ÖP 2012.

¹⁰³ Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). Ny översiktsplan för Malmö – ÖP 2012.

¹⁰⁴ Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). Ny översiktsplan för Malmö – ÖP 2012:20

- ”aktivt verka för att för förorter blir målpunkter för dem som inte bor där
- stärka stadens centrum som samlingspunkt
- placera funktioner och institutioner så att de skapar nya rörelsemönster och möten
- använda institutioner för att skapa gränsöverskridande möten
- utforma platser som fungerar för möten mellan olika människor och olika typer av aktiviteter
- skapa samarbete mellan stadsbyggnadskontoret och andra parter i syfte att skapa fungerande mötesplatser.”¹⁰⁵.

Mötesplatser kan även handla om att främja delaktighet för malmöborna, att utveckla kreativa idéer, skapa nätverk, etc. genom att utforma olika typer av mötesplatser.

Det ovanstående citatet är från dialog-pm:2006:1 *Möten i staden - om vikten av att se den andre i vardagen*. Ett dialog-pm är ett dokument som behandlar exempelvis en typ av fråga som anses få stor betydelse för Malmös långsiktiga utveckling. I detta dialog-pm diskuteras möten mellan människor och hur den sociala miljön kan påverkas av stadsplaneringen, det vill säga hur man med fysisk planering kan bidra till fler möjligheter för möten mellan människor. Det är detta dialog-pm som kommer att vara ett underlag för den kommunala översiktsplaneringen.

Offentliga mötesplatser kan exempelvis vara: parker, torg, idrotts- och lekplatser, bibliotek, museer med mera, som anses uppfylla en viktig funktion.

”De är arenor där malmöborna kan mötas, ta del av stadens utbud och samtidigt bli en del av stadens profil. Tillgång till platser utanför hemmet där man kan träffas och umgås eller utöva någon aktivitet är en viktig livskvalitet. Mötesplatser är även viktiga för att skapa ett rikt stadsliv som främjar möten och kontaktytor mellan människor som inte känner varandra. Fler människor i rörelse har även positiv effekt på känslan av trygghet”¹⁰⁶.

Dessa arenor lyfts fram som ett medel för att åstadkomma en social hållbar utveckling i Malmö. *Upplevelser* av gemensam tillhörighet, *identitet* och *delaktighet* utgör därmed en del av de innebörder som har kopplats till begreppet social hållbarhet.

¹⁰⁵ Samrådsredogörelse, Dialog-pm 2006:1 ”*Möten i Staden – om vikten av att se den andre i vardagen*, sid 27.

¹⁰⁶ Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). Ny översiktsplan för Malmö – ÖP 2012:23

Integration

I översiktsplanerna framhålls även vikten av integrationen som en grundläggande förutsättning för att uppnå en social hållbarhetsutveckling. Detta diskuterades även i pm-2010:2 *Så förtätar vi Malmö*, då man kom fram till att Malmö i huvudsak ska växa inåt. Nedanstående citatet är ett exempel på hur man resonerade och kopplade integrationsaspekten till den sociala hållbarheten.

”För att uppnå en social hållbarhet i samhället bör vardagliga möten mellan människor med olika livssituation, ålder, kön, intressen och etnisk bakgrund vara frekvent återkommande. Om man kan se och iaktta varandra och får en personlig relation till andra samhällsgrupper ökar toleransen för det som är annorlunda. I en tät och blandad stadsstruktur kan dessa vardagliga möten mellan olika slags människor lättare uppstå. Genom att färdvägarna korsas på väg till jobb, skola eller fritidsaktiviteter kan den täta staden bidra till en större förståelse för andras livsstilar och kulturer”¹⁰⁷.

I det ovanstående kan man dock ana att integration finns som ett underliggande mål när man exempelvis, diskuterar vikten av vardagliga möten mellan människor, vilket anses bidra till en ökad integration och trygghet.

Trygghet och säkerhet

Trygghet och säkerhet nämns som det grundläggande kravet för att nå ett socialt hållbart samhälle i Malmö.

”Alla skall känna sig trygga i hemmet, på arbetsplatsen och ute på gator och torg, även efter mörkrets inbrott. Den blandade och integrerade staden med ett rikt folkliv ger goda förutsättningar för att gator och torg är befolkade vid skilda tider på dygnet”¹⁰⁸.

I ovanstående citat, har dessa aspekter en tydlig sammankoppling till den sociala hållbarheten.

Bostad

Boendet nämns specifikt, i diskussioner kring hur man med fysisk planering kan påverka bostadsområden och detta i syfte av att nå en socialt hållbar stadsutveckling.

”Det sociala perspektivet i bostadsbyggandet behöver uppmärksammas mer... Alla malmöbor skall ha en god levnadsstandard och kunna ta del av välfärden och

¹⁰⁷ Samrådsredogörelse, Dialog-pm 2010:2 *Så förtätar vi Malmö*, sid 13.

¹⁰⁸ Samrådsredogörelse, Dialog – pm 2009:1 *Hur kan Malmö växa – hållbart?*

samhällslivet oberoende av var man bor, behöver i många fall stärkas och tankarna om den blandade staden som god livsmiljö kommer in också här. För att öka möjligheterna att välja var man vill bo behövs det en större blandning av upplåtelseformer, lägenhetsstorlekar och hustyper i alla områden... En mer tätbebyggd stad ger möjlighet att åstadkomma ett bredare utbud av olika bostadstyper och boendeformer. Genom att tillföra boendeformer i stadsdelar med ett ensidigt bostadsutbud kan en blandning av hushållstyper åstadkommas, vilket kan stärka den sociala utvecklingen”¹⁰⁹.

I översiktsplanen anses en förtätning av staden bidra till ökad social hållbarhet snarare än att bygga utanför staden. Men man talar även om att stadens olika delar behöver läkas och länkas samman för att skapa förutsättningar för ett mindre segregerat Malmö.

Även i dessa sammanhang så lyfts möten och mötesplatser fram som viktiga, särskilt när boendet är segregerat. En sammanhållen och integrerad stad uppfattas därmed som en social hållbar stad.

Segregation och utanförskap

Social hållbarhet betraktas som ett användbart begrepp och även som något önskevärt att sträva mot när det gäller att motverka de sociala klyftorna av segregation och utanförskap i Malmö, då man anser att dessa sociala klyftor står i vägen för en social hållbar utveckling.

”Segregation och utanförskap begränsar möjligheterna att dra nytta av de fördelar Malmös kulturella struktur skulle kunna ge. Den underliggande problematiken måste främst lösas genom sociala/politiska insatser. Men den fysiska strukturen och bebyggelsen påverkar boendemönster och det finns möjligheter att genom fysiska åtgärder – i samverkan med andra initiativ – skapa bättre förutsättningar för en socialt bättre sammanhållen stad”¹¹⁰.

Effekter av segregation och utanförskap är tecken på en social obalans i staden. Att lösa en social obalans är därmed inte möjligt genom enbart satsningar i och fokus på så kallade ”utsatta” områden. Däremot så förspråkar man inom stadsplaneringen ett helhetsperspektiv det vill säga, att se hur ett specifikt område fungerar såväl internt som i sammanhang med andra delar av Malmö. För att nå en social hållbarhet i staden anses det *sociala samspelet* som en grundläggande förutsättning, vilket därmed även bildar en innebörd åt begreppet.

¹⁰⁹ Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). Ny översiktsplan för Malmö – ÖP 2012:20

¹¹⁰ Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). Ny översiktsplan för Malmö – ÖP 2012:21

Kulturell hållbarhet

Kulturell hållbarhet framkommer som en separat hållbarhetsdimension, men kulturella aspekter tas ofta upp i den sociala dimensionen, då man nämner att även kulturen i sin breda bemärkelse utgör en viktig del för ett socialt hållbart samhälle. Men däremot vid den senare tillkomna översiktsplanen nämns den kulturella hållbarheten på följande sätt:

”Kulturell hållbarhet innebär såväl bevarande och främjande av kulturell mångfald och respekt för nedärvda värderingar och traditioner (kulturarv) som öppenhet för det nyskapande och det annorlunda och avvikande. Den fysiska planeringen är ett viktigt instrument för att stödja ett allsidigt – och hållbart – kulturliv.”¹¹¹.

Genom att främja ett allsidigt och hållbart kulturliv, bidrar detta även till en hälsosammare och tryggare stad. Utöver detta så lyfter man fram behoven av att skapa allt flera mötesplatser av varierande slag i stadsrummet för att nå en kulturell hållbar utveckling. Den fysiska planeringen ska på olika sätt öka ansträngningarna att vidga deltagandet i kulturlivet till alla befolkningsgrupper.

Det finns ett antal fler framställda innebörder av social hållbarhet i översiktsplanerna som jag inte kan ta upp med tanke på det begränsande utrymmet. Men bland alla de tidigare framställda resonemangen och definitionerna, anser jag detta som den tydligaste och mest allomfattande definitionen av social hållbarhet, som framställs i den senaste översiktsplanen 2012, jämfört med de tidigare planerna:

”Målet är ett samhälle som ger förutsättningar för dagens och framtidens medborgare att skapa sig ett gott liv. Det handlar om grundläggande behov som arbete och försörjning, att ha en bostad, möjlighet att få en god utbildning, känna sig trygg och ha tillgång till bra vård. Det handlar även om aspekter av livet som att delta i demokratiska processer, känna sig delaktig i ett sammanhang, ha möjlighet att delta i kulturella aktiviteter och uttrycka sig kreativt. En socialt balanserad stad ska också vara en mer jämställd stad. Det innebär rättvisa, demokrati och delaktighet – kvinnor och män ska ha samma makt och möjligheter att utforma samhället och sina liv. Målet är att allas olika erfarenhet, behov och prioriteringar ska få genomslag i stadsplaneringen. Med målet att bidra till en social hållbar utveckling i alla stadsdelar

¹¹¹ Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). Ny översiktsplan för Malmö – ÖP 2012:24

är det viktigt att arbeta med hela Malmö. Stadens olika delar ska läkas samman och barriärer ska brytas, såväl fysiska som mentala. Skillnader i levnadsvillkor mellan olika stadsdelar ska minska. Människors välbefinnande, sociala och fysiska hälsa rymmer viktiga men svårämbara samhällsekonomiska aspekter”¹¹².

Dels för att den är identisk med den ursprungliga definitionen (WCED 1987), att tillfredsställa dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov. Och dels för att den får sin tydligaste innebörd, utifrån kontextens tolkning och behov, i sin breda framställning av Malmös översiktsplaner.

Visionen om den attraktiva och hållbara staden

”Malmö skall fortsätta att vara världsledande när det gäller hållbar stadsutveckling... Varje stad med självaktning satsar idag på att bli attraktiv och hållbar, och Malmös målbild behöver bli skarpare och mer ”Malmöspecifik”: vad är allmänna målsättningar (”klimatneutral stad”) och vad säger mer om vad som är unikt – eller kan bli unikt – för Malmö?... Malmö skall präglas av storstadens blandning och mångfald – och samtidigt en starkare social sammanhållning. Målet är att utveckla Malmö till en ännu bättre plats att bo och verka i, men också att stärka Malmös profil och attraktionskraft mot omvärlden... men detta kommer inte av sig själv – staden kan inte leva vidare på gamla meriter. Erfarenheter måste föras vidare och utvecklas för att passa nya tider och nya utmaningar”¹¹³

Utgångspunkten i ovanstående citatet är att Malmö ska sträva efter att vara världsledande när det gäller hållbar utveckling, och en social sammanhållning lyfts fram som ett viktigt medel för att nå en socialt hållbar stadsutveckling. Sett ur studiens diskursanalytiska ansats av hållbarhetsdiskursen, är ovanstående citat ett exempel på hur just (momentet) Malmö strävar med sin tolkning av hållbarhets begrepp. Det vill säga sättet som ”just” Malmös hållbara stadsutveckling skildras på, och detta även i strävan om att anpassa sig till nya tider och utmaningar. I och med att Malmö ska vara något unikt så förfaller det också att definitionen av social hållbarhet blir något unikt i Malmö.

¹¹² Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). Ny översiktsplan för Malmö – ÖP 2012:15

¹¹³ Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). Ny översiktsplan för Malmö – ÖP 2012:12

5.4 Hur arbetat man för en social hållbar samhällsutveckling i Malmö?

Det övergripande målet är att arbeta utifrån ekonomiska, ekologiska och sociala aspekter av hållbar utveckling, där de tre hållbarhetsaspekterna samverkar och är ömsesidigt beroende av varandra. I och med det så kan det ena målet inte uppnås utan de andra.

”Utan fungerande ekosystem finns inga förutsättningar att nå ekonomisk och social hållbarhet. Att utveckla ekologiskt hållbara system och strukturer kräver goda ekonomiska villkor. Ekonomisk tillväxt är en förutsättning för att skapa arbetstillfällen vilket ökar den sociala hållbarheten. Stora skillnader i levnadsvillkor inverkar negativt på den ekonomiska situationen och en stad i social obalans kommer inte på lång sikt att kunna bibehålla sin dragningskraft. Att ta tillvara stadens sociala kapital bidrar till ekonomisk tillväxt. Satsningar på ekologisk hållbarhet kan fungera som motor för social hållbarhet, medan denna i sin tur i vissa fall är en förutsättning för ekologisk hållbarhet”¹¹⁴.

Men den stora utmaningen för Malmö anses ligga i de sociala aspekterna av hållbar utveckling. Detta är dels för att man tidigt ansåg att det fanns stora sociala klyftor och skillnader i hälsan. I anslutning till detta beslutade kommunstyrelsen i Malmö under året 2010, att tillsätta en kommission för ett socialt hållbart Malmö och områdesprogram för ett socialt hållbart Malmö. Stadens arbete med den sociala hållbarheten definieras således främst utifrån dessa två centrala verktyg, där *kommissionen* tillsammans med *Områdesprogram* ska bana vägen för nya synsätt, ett nytt tänkande och nya metoder för social hållbarhet i Malmö. Utöver dessa två så sammankopplas även välfärdsprogrammet, folkhälsoprogrammet och Agenda 21-arbetet, med det kommunala arbetet för en social hållbarhet i Malmö.

Områdesprogrammen omfattas av fem stadsdelar för ett socialt hållbart Malmö. De fem prioriterade stadsdelarna är Seved, Herrgården, Lindängen, Holma-Kroksbäck och Kirseberg, genom att prioritera dessa fem områden kan programmen baseras på respektive områdes specifika behov och förutsättningar. Istället för att göra samma sak på många platser är avsikten nu att göra många saker på samma plats. Syftet med de fem områdena är att de ska utvecklas från ”problemområden” till ”innovationsområden”, och ambitionen är att

¹¹⁴ Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). Ny översiktsplan för Malmö – ÖP 2012:15

innovationsarbetet ska bli så intressant att en lång rad parter i samhället med kompetens och resurser ska vilja delta i förändringsprocessen¹¹⁵.

Kommissionen tillsattes på grund av att det ansågs finnas tydliga skillnader i levnadsförhållandena inom Malmö, då det skiljer åtta år i medellivslängd mellan de olika geografiska platserna i Malmö och att alla inte har lika förutsättningar för en god hälsa. I arbetet med att minska skillnader i ohälsa, är kommissionens mål är att definiera ett antal bestämningsfaktorer som orsakar ohälsa i Malmö och därefter ge förslag för hur man kan påverka dessa. Flera folkhälsoaspekter påverkas således direkt eller indirekt av stadsplanering. För den fysiska planeringens del handlar det både om att skapa förutsättningar för goda livsvillkor men också att bidra till en god livsstil genom tillgång till natur och grönska och möjlighet till fysisk aktivitet av olika slag. Den bästa hälsan anses finnas hos de människor som känner sig delaktiga, känner samhörighet och jämlikhet samt har stöd från sin omgivning. Insatser behövs för att få fler individer att delta och utnyttja sina möjligheter att påverka planeringsprocesser¹¹⁶.

För Malmö stad så kommer således både kommissionens och områdesprogrammen att utgöra grunden för arbetet med den sociala hållbarhetsdimensionen.

Enligt den tidigare framställda bilden (figur 2) som skildrar Malmös utveckling utifrån indikatorer, där de ekonomiska indikatorerna ansågs i huvudsak ha utvecklats positivt och de sociala negativt, medan att de ekologiska indikatorerna har varit mer splittrade. Detta förklaras i den senare tillkomna översiktsplanen: *Malmös översiktsplanering, Underlag för beslut om översiktsplanens aktualitet Malmö stadsbyggnadskontor december 2009: Öp 2032*, att flera av de sociala indikatorerna har utvecklats i positiv riktning, vilket kan tolkas som att skillnaderna mellan stadsdelarna inte längre ökar på samma sätt som tidigare och att de i några avseenden minskar. Samt att den positiva utvecklingen har förstärkts på det ekonomiska området men även på den ekologiska sidan så finns det positiva tecken. (jmf med figur 2). Däremot Malmöbornas syn på sin stadsmiljö, som länge utvecklats starkt positivt, visade en nedåtgående tendens i den senaste undersökningen. Denna nedgång sker från en hög nivå men tendensen ändå viktig att uppmärksamma.¹¹⁷

¹¹⁵ Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). Ny översiktsplan för Malmö – ÖP 2012:21

¹¹⁶ Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). Ny översiktsplan för Malmö – ÖP 2012:26

¹¹⁷ Stadsbyggnadskontoret (2009), Malmös översiktsplanering, Underlag för beslut om översiktsplanens aktualitet ÖP 2032.

5.5 Resultat

Social hållbarhet framställs och definieras som ett vagt begrepp i översiktsplanerna. Även om definitionen av social hållbarhet är den samma i Malmös översiktsplanering som i WCED 1987, *att tillfredsställa dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov*, så har begreppet ändå utvecklats i sin innebörd och ifrån dagens behov, så är det fortfarande den ursprungliga definitionen som det hänvisas till och används. I detta fall är det fortfarande samma definition som gäller fast att det är Malmös behov som är tydligt sammankopplande med den sociala hållbarhetsdefinitionen. Den sociala dimensionen i hållbarhets begrepp, anses ha fått en allt bredare innebörd, vad gäller mängden av ämnen som sammankopplas med begreppet i Malmös översiktsplaner. Det är framförallt i de senare översiktsplanerna som vi ser den största förändringen, det har gått från att i översiktsplanen 2000, inte nämnas alls till att det i översiktsplanen 2005, fått en tydlig plats och förändrat strukturen på översiktsplaneringen. Det är även framförallt i de ännu senare översiktsplanerna 2012 och 2032 som begreppet social hållbarhet får sin tydligaste innebörd, utifrån Malmös behov i sin breda framställning i översiktsplanerna.

Hållbarhetsdiskursen har påverkat Malmös samhällsplanering och förändrat hela utsikten i översiktsplanerna. Utifrån studiens teoretiska perspektiv har jag kunnat komma fram till att den sociala hållbarheten i Malmös samhällsplanering, förefaller sällan ges någon tydlig definition. Begreppet fylls med ett brett innehåll, i form av olika aspekter som bland annat: ohälsa, sociala klyftor, segregation etc. Det är en mångfald av olika ämnen och fenomen som utkristalleras kring begreppet.

Social hållbarhet anses som ett användbart begrepp i samhällsplaneringen men även som ett önskvärt ändamål att sträva mot. Men däremot för att nå ett hållbart samhälle i Malmö så förespråkas det att alla dessa tre delar: ekonomisk-, ekologisk- och social hållbarhet skall vara väl utvecklade, det vill säga en social hållbar utveckling är inte hållbar om inte även de två andra delarna är väl utvecklade. Sett ur studiens diskursanalytiska perspektiv är definitionen av den sociala hållbarheten i Malmös samhällsplanering konstrueras fram i det man gör, utifrån de aspekter som anses viktiga att åtgärda.

5.6 Etapp 2- Analys av intervjuer med stadens tjänstemän

Intervjuerna har genomförts med tjänstemän från både kommissionen och stadskontoret i Malmö, för att få en större förståelse för hur man resonerar kring hållbarhets begrepp avseende socialfrågor i samband med kommunalplanering. Totalt intervjuades tre tjänstemän (män och kvinnor), två från stadskontoret och en från kommissionen. Jag har dock valt att inte ta med namn på intervjupersonerna, eftersom det i en diskursanalytisk ansats inte är personerna i sig som är det intressanta, utan diskursen, individerna betraktas bara som diskursbärare. Intervjupersonerna benämner jag efter varje citat med ett intervjunummer 1 till 3. Citatet används som uttryck för hur diskursen om social hållbarhet framställs och definieras i Malmö.

5.7 Malmö stad - Stadsbyggnadskontoret

De intervjuade tjänstemännen (som här betraktas vara som diskursbärare) ombads inledningsvis att berätta om sin tolkning av begreppet social hållbarhet.

”Vår tolkning grundar sig på Brundtlandskommissionens definition. Malmö stad har ingen egen definition på det, utan att det är dit man refererar sin tolkning till. Det är även något som vi utmanas för, att utifrån den kunskap vi har, tolka och definiera det till mer konkreta praktiska åtgärder. Vad kan det betyda? Vad kan vi göra? Hur kan vi göra det på? Utifrån vårt arbete så tolkar jag detta mer som en process eller så att säga en gradvis utveckling om för hur vi kan nå ett hållbart samhälle. I anslutning till detta så ingår det således ett antal aspekter i vår tolkning av begreppet, som vi anser är viktiga att påverka i Malmö, och för vad social hållbarhet står för”¹¹⁸.

I ovanstående citatet ges en bild av hur tjänstemannen i sin tolkning av begreppet *social hållbarhet* med hänvisade till Brundtlandskommissionens definition: att tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov, försöker tolka och omsätta det till Malmös situation och behov.

Tjänstemannen berättade även om att:

¹¹⁸ Intervjuperson 1, Stadsbyggnadskontoret (2011) ,

”Det hade varit bra om vi hade haft en tydlig definition, så att alla vet vad det är och vad man menar med det. Den ekologiska dimensionen har funnits länge med oss och den är mest tydlig. Däremot den ekonomiska är nästan lika otydlig som den sociala dimensionen. Det handlar inte bara om näringslivet eller BNP utan även om hur de ekonomiska resurserna ska fördelas i staden. Klyftor är inte hållbarhet”¹¹⁹.

Problemet idag anses ligga i den vaga och komplexa definitionen av begreppet, vilket bidrar till att det blir fritt för var och en att tolka utifrån sitt arbetsområde. Otydligheten i begreppet anses även som utmanande i tjänstemannens arbete med socialfrågor.

Hur arbetar man för en social hållbar utveckling i Malmö?

”I arbetet för en social hållbar utveckling i Malmö, så är alla tre dimensionerna i hållbarhetsperspektivet lika viktiga. Det är viktigt att alla tre dimensionerna hänger ihop och går in i varandra. Att nå social hållbarhet i Malmös är vår stora utmaning, våra åtgärder har varit framför allt utifrån dessa tre programmen: Välfärdsprogrammet, Områdesprogrammen, Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö”¹²⁰.

Som det framställs i det ovanstående citatet så betonade tjänstemannen vikten av att se på helheten i hållbarhetsbegreppet vid arbetet med socialfrågor. Alltså att ha en övergripande syn på dessa tre dimensioner: ekonomisk, ekologisk, social av hållbar utveckling. Tjänstemannen ritade även en bild, för att förtydliggöra detta, vilket ges av en enda cirkel. Denna bild fördrar tjänstemannen istället för de tre cirklarna tidigare framställda cirklarna från översiktplanerna. Eftersom att det är helheten i cirklarna som ska strävas och nås, så anser tjänstemannen att en indelning av dessa är ett felaktigt sätt att uttrycka det på.

De tre ovan nämnda programmen utgör därmed även en innebörd åt begreppet social hållbarhet, eftersom att det är utifrån dessa verktyg som en social hållbar samhällsutveckling ska nås.

”En samhällsutveckling är inte hållbar, om inte alla de tre delarna är väl utvecklade. Alltså om staden inte har social hållbarhet så har den inte heller de andra, på långsikt ett ohållbart samhälle. Det viktiga här är att alla tre dimensionerna hänger ihop och

¹¹⁹ Intervjuperson 1, Stadsbyggnadskontoret (2011),

¹²⁰ Intervjuperson 1, Stadsbyggnadskontoret (2011),

går in i varandra. Det dumt att urskilja dessa dimensioner, utan att man ska se på det som en helhet.”¹²¹.

Vad innebär en social hållbar stadsplanering?

”Det innebär att göra det till något mera konkret i den fysiska planeringen. Att skapa en långsiktig fungerande social struktur”¹²².

Under intervjusamtalet med tjänstemannen framkom följande innebörder åt begreppet social hållbarhet:

- *att kunna leva ett bra liv i Malmö,*
- *att kunna välja,*
- *utbildning,*
- *delaktighet,*
- *att medborgarna får komma med synpunkter*
- *att ta tillvara på alla resurser som finns i samhället och utnyttja dessa till maximalt,*
- *att medborgarna ska utvecklas,*
- *att sätta in insatser så tidigt som möjligt- dagisnivån- resurser, eftersom det är lättare att påverka än andra nivåer, etc.”¹²³.*

Däremot så berättade en annan tjänsteman (intervjuperson 2) följande i sin tolkning av begreppet social hållbarhet:

”Jag tolkar det som ett metabegrepp. Hur väl går det att definiera ett metabegrepp? Jag tror att det är dynamiken i begreppet som gör att alla lägger in olika saker i det. Nya tankar och idéer föds fram, genom att alla lägger in olika saker i det. I och med detta så är definitionen av begreppet i ständig konstruktion.

Det är bra att det är ett mångtydigt begrepp, eftersom att det erbjuder både ett långsiktigt tänkande, och uppmuntrar till ny tänkande, och på så sätt har vi möjligheten att tillskriva vår egen definition av det och för vad vi anser är en social hållbar utveckling för Malmös kommande generationer. På så sätt så konstrueras definitionen fram hela tiden”¹²⁴.

¹²¹ Intervjuperson 1, Stadsbyggnadskontoret (2011) ,

¹²² Intervjuperson 1, Stadsbyggnadskontoret (2011) ,

¹²³ Intervjuperson 1, Stadsbyggnadskontoret (2011) ,

¹²⁴ Intervjuperson 2, Stadsbyggnadskontoret (2011) ,

I ovanstående citatet ges en bild av att av begreppet konstrueras fram i det man gör.

Intervjuperson 2 talade även om att tolkningen och definitionen av den sociala hållbarheten, är något som finns inom oss själva.

”Det är våra grundläggande normer och värderingar som ligger i grunden för hur vi tolkar begreppet. Det är även dessa som hjälper oss att skapa ett socialt hållbart samhälle”¹²⁵.

Utgångspunkten i citatet ovan är att den sociala dimensionen i hållbarhetsbegreppets konstrueras fram utifrån sitt kontextuella sammanhang.

Intervjuperson 2 berättade även om att Malmö kommun inte har någon egen definition på begreppet, utan att definitionen konstrueras i det man gör, då man arbetar både utifrån det verksamhetens anda (kommunens roll: som tillhanda håller service och tjänster till medborgarna) och det politiska ögat (utifrån den regeringens partipolitiska vinkel). I och med detta så ser man på detta mer som en utveckling process, där definitionen ändras över tid.

”Vi framhärdar våra normer och värderingar för kommande generationer. Vi skapar deras samhälle, det vi lämnar efter oss, lämnas åt kommande generationer. Man kan även säga att det är utifrån våra samhällsvärderingar som vi skapar deras samhälle. Ett långsiktigt tänkande för vad vi lämnar efter oss”¹²⁶.

Medborgarnas delaktighet lyfts fram som en viktig och grundläggande förutsättning en social hållbarhet. Genom att ordna mötesplatser för medborgare och andra aktörer, så möjliggör vi både delaktighet och stödjer nytänkande, vilket är viktigt. Ny tänkandet är en tolkning av hållbarhets begreppet.

Intervjuperson 2 talar även att det är viktigt att härda samhällskontraktet. Barn och unga betonas som centralt i arbetet för en social hållbar utveckling, eftersom deras uppfostran och uppväxt är det lämnas kvar åt kommande generationer.

Under intervjusamtalet med tjänstemannen så framkom följande innebörder åt begreppet social hållbarhet:

- *Frihet,*
- *Delaktighet*
- *Jämlikhet*

¹²⁵ Intervjuperson 2, Stadsbyggnadskontoret (2011) ,

¹²⁶ Intervjuperson 2, Stadsbyggnadskontoret (2011) ,

- *Integration*
- *Hälsa- vad är inte hälsa? Att åka pendeltåg, hur det påverkar hälsan!*
- *Missbruk*
- *Utanförskap*
- *Uppfostran/uppväxt*
- *Utbildning*
- *Möten*
- *Ny tänkande*
- *Leva sunt*

Både intervjuperson 1 och 2 från stadsbyggnadskontoret talade om att Malmö stad varken har någon egen eller tydlig definition av begreppet och att det är det långsiktiga tänkandet som ligger i grunden för vår tolkning, samt helhets synen på hållbarhetsbegreppets tre dimensioner. Det berättas även om att kunskapen kring hållbarhetstänkandet har ökat den senaste tiden och framför allt om den sociala dimensionen i begreppet. ”*Alla talar om begreppet och använder begreppet, men det finns ingen tydlig definition av begreppet, vilket önskas att det fanns, att alla viste om vad man talar om*”¹²⁷.

I arbetet med socialfrågor menar tjänstemännen om att mycket handlar om att ta till sig begreppet, att sönderdela begreppet och göra det något mer konkret och användbart.

Man eftersträvar inte någon tydlig definition av begreppet, utan att man tar till sig och använder begreppet på så sätt som passar in i det sammanhang som det ska framställas.

Sett ur studiens diskursteoretiska perspektiv så tar man till sig begreppet och konstruerar det till en egen definition. Det är även något som tjänstemännen anser sig själva utmanas för, att utifrån den kunskap de har tolka och definiera det till mer konkreta praktiska åtgärder. ”*Vad kan det betyda, vad kan vi göra? Hur kan vi göra det på?*” Det hade varit bara att ha en tydlig definition, så att alla vet vad det är och vad man menar med det¹²⁸.

I arbetet med socialfrågor utgår tjänstemännen ifrån ett helhetsperspektiv på hållbar utveckling och tolkar begreppet mer som en utvecklingsprocess, i gradvis utveckling för hur man kan nå en social hållbar utveckling i Malmö.

¹²⁷ Intervjuperson 2, Stadsbyggnadskontoret (2011) ,

¹²⁸ Intervjuperson 1, Stadsbyggnadskontoret (2011) ,

Både intervjuperson 1 och 2 talade om att Malmö har genomgått en stor kris och man har satsat mycket på att höja värdet för staden, man har satsat på stora projekt, exempelvis byggandet av Öresundsbron, Malmö högskola, och Västrahamnen -BO01 främst utifrån ekologisk ståndpunkt, men även ekonomisk. Allt detta för att höja värdet av staden, som en attraktiv stad att bo i.

”En stad som har social utveckling, ger ett mer värde för staden, än om den har stora sociala klyftor, skola, dåliga betyg. Etc.”¹²⁹.

Att höja värdet för staden anses utgöra en social hållbarhet.

”Framtiden går att påverka och det är Malmös utveckling från en industristad till en kunskapsstad ett bevis på. Politiska beslut påverkar hur Malmö utvecklas, både hur staden växer och vilka förutsättningar man har som malmöbo att leva ett gott liv”¹³⁰.

Utgångspunkten i citatet ovan är att Malmö formar sin framtid. Bilden av framtiden handlar alltid om verkligheten, men verkligheten skapar inte sig själv, därför är det viktigt att man arbetar aktivt och målinriktad, för att Malmö ska utvecklas i positiv riktning i framtiden.

Både intervjuperson 1 och 2 talade om bilden av Malmö, hur man förändrade den mörka bilden av Malmö efter industrikrisen till den ljusa bilden, det nya Malmö, kunskapsstaden. Men det anses finns kvar en del att göra i Malmö som bland annat sociala klyftor och ohälsa.

Under intervjusamtalen så konkretiserades även hållbarhetstanken. Hur tänker man kring hållbarhet och långsiktighet när det gäller planeringen av sociala frågor i förhållande till miljöslagan om att inte lämna några spår för kommande generationer? Lämnas spåren eller är det en annan typ av slogan som man bör ta fram i avseende den sociala hållbarheten?

Intervjuperson 1 ansåg följande:

”... den stämmer väl överens med vårt arbete utifrån social hållbarhet. Vi skall inte lämna spår av exempelvis sociala klyftor i Malmö, till de kommande generationerna, så uppfattar jag det, utifrån vår strävan och arbete.”¹³¹

Däremot intervjuperson 2 blev mer fundersamma kring detta och betraktade miljöslagan stå i kontrast till deras arbete med social hållbarhet.

”ja, den säger emot, vi skapar deras samhällen, exempelvis via normer och värderingar, därmed så lämnar vi spår efter oss”.¹³² Diskussionen avslutades kring denna fundering.

¹²⁹ Intervjuperson 1, Stadsbyggnadskontoret (2011),

¹³⁰ Intervju: tjänsteman, stadskontoret, Malmö stad

¹³¹ Intervjuperson 1, Stadsbyggnadskontoret (2011),

5.8 Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö

Tjänstemannen från kommissionen (hädanefter: intervjuperson 3) talade om begreppet utifrån olika aspekter, som anses utgöra ett socialt hållbart Malmö.

”Vår tolkning av begreppet grundar sig på Brundtlandskommissionens definition. Men vi tolkar också begreppet utifrån olika aspekter som vi, anser att en social hållbarhet står för. I vårt arbete så handlar det mycket om att definiera ett antal faktorer eller ”indikatorer”, som det nämns i översiktsplanerna, som vi därefter anser viktiga att påverka och för vad en social hållbarhet står för”¹³³.

I ovanstående citatet tolkas en social hållbar utveckling utifrån de definierade faktorer, som kommissionen anser viktiga att påverka i syfte med att skapa ett socialt hållbart Malmö.

Hur arbetar man för en social hållbarhet i Malmö?

*”Vi började först med att göra en situationsanalys av hälsotillståndet i Malmö, hur det såg ut i Malmö (under året 2008), och sedan så gjorde vi en omvärldsanalys. I samband med det så dök det här dokumentet upp: *Closing the gap in a generation*”¹³⁴.*

Tjänstemannen hänvisade till rapporten *Closing the gap in a generation*, som år 2008 publicerades av världshälsoorganisationens (WHO), oberoende kommission för hälsans sociala bestämningsfaktorer. WHO:s kommission gjorde en omvärldsanalys och sammanställde ett antal faktorer som ansågs ha stor påverkan på folkhälsan. WHO-kommissionens rapport är ett av de viktigaste dokument som skrivits på hälsoområdet under de senaste decennierna. I rapporten konstaterades det att hälsoklyftor var enorma mellan och inom länderna som är nära förbundna med sociala förhållanden – hälsans sociala bestämningsfaktorer. WHO:s kommission sammanställde en rad sådana bestämningsfaktorer som ansågs avgörande för folkhälsan; uppväxtförhållanden, miljö, arbetsförhållanden och arbetsmiljö, betydelsen av social välfärd och en hälso- och sjukvård som är tillgänglig för alla. Kommissionen underströk behovet av ha ett välgrundat handlingsprogram för att åstadkomma en jämlik global hälsa inom en generation, från globala, nationella och lokala aktörer, organisationer och det civila samhället¹³⁵.

¹³² Intervjuperson 2, Stadsbyggnadskontoret (2011),

¹³³ Intervjuperson 3, Stadsbyggnadskontoret (2011),

¹³⁴ Intervjuperson 3, Stadsbyggnadskontoret (2011),

¹³⁵ WHO (2008), *Closing the gap in a generation*

WHO kommissionen ger tre övergripande rekommendationer:

1. *”Förbättra förutsättningarna för människors dagliga liv.*
2. *Angripa den ojämlika fördelningen av makt, pengar och resurser...*
3. *Utveckla och använd metoder för att mäta och följa ojämlikheten i hälsa, utveckla kunskapsbasen, utbilda människor som är tränade att se hälsans sociala bestämningsfaktorer och utveckla människors medvetenhet om dessa”*¹³⁶.

I arbetet med att minska skillnader i ohälsan i Malmö, så har ett antal bestämningsfaktorer definierats som är viktiga i arbetet med hälsan. Rapport *”Closing the gap in a generation”* är därmed källan till inspiration och vägledning för Malmö kommissionens arbete, vilket därmed även utgör en grund för hur kommissionens tolkar begreppet social hållbarhet.

*”Vilka faktorer kan vi påverka, som anses leda till ohälsa. Dessa bestämningsfaktorer faller inte endast in på den sociala dimensionen utan även på andra dimensioner”*¹³⁷.

Under intervju med tjänstemannen från Malmö kommissionen, framkom följande aspekter: demokrati, delaktighet, maktfördelningen i samhället, mänskliga rättigheter, jämlikhet. Då man sammankopplar dessa med den sociala hållbarheten. Därmed är tolkningen av social hållbarhet skiftande beroende på vilket perspektiv man har. Faktorer som kan påverka hälsan faller därmed in på både den ekonomiska, ekologiska och sociala dimensionen. I arbetet med sociala frågor lyfter intervjuperson 3 fram vikten av ha en helhetsyn på begreppet hållbar utveckling.

I tolkning av begreppet social hållbarhet handlar det för kommissionen del om att definiera och påverka de sociala faktorerna som orsakar ohälsa i Malmö.

*”Man vet att det finns skillnader i levnadsvillkor som går att påverka ex betygen i skolan. Att klara skolan är en skyddsfaktor. Vad är det som går att påverka? Vilka är faktorerna som påverkar hälsan? Hur kan vi påverka dessa”*¹³⁸.

Utgångspunkten för kommissionen arbete är även det övergripande folkhälsomålet *”skapa samhällliga förutsättningar för god hälsa på lika villkor”*¹³⁹ som berör de elva nationella folkhälsomålområden, som riksdagen har fastställt.

¹³⁶ WHO (2008), *Utjämna hälsoskillnaderna inom en generation, -Sammanfattning, sidan 3.*

¹³⁷ Intervjuperson 3, Stadsbyggnadskontoret (2011),

¹³⁸ Intervjuperson 3, Stadsbyggnadskontoret (2011),

¹³⁹ Malmö stad, *Hela Malmö- en folkhälsopolicy*, 2010:3

1. **Delaktighet och inflytande**, är en av de mest grundläggande förutsättningarna för folkhälsa. Brist på möjligheter att påverka den egna livssituationen har ett starkt samband med hälsa.
2. **Ekonomiska och sociala förutsättningar** är grundläggande för folkhälsan. ekonomisk stress och social otrygghet, ojämlikhet i levnadsvillkor, ojämställdhet och orättvisa orsakar ohälsa och till ökad ojämlikhet i hälsan.
3. **Barns och ungas uppväxtvillkor** har stor betydelse för hälsan under hela livet. För att förebygga ohälsa ska insatser ske på ett tidigt stadi under uppväxten.
4. **Hälsa i arbetslivet** påverkar inte bara folkhälsan utan är även en nödvändig förutsättning för en hållbar tillväxt.
5. **Miljöer och produkter** omfattas av ett brett område; sunda utom- inomhusmiljöer och sunda produkter.
6. **Hälsofrämjande hälso- och sjukvård** spelar en viktig roll i utvecklingen av en god folkhälsa.
7. **Skydd mot smittspridning**, insatserna för att förebygga smittspridningen är en viktig del av folkhälsan.
8. **Sexualitet och reproduktiv hälsa**, en trygg och säker sexualitet fri från fördomar, diskriminering, tvång och våld är hälsosam.
9. **Fysisk aktivitet** är en grundläggande förutsättning för en god hälsoutveckling.
10. **Matvanor och livsmedel**, att främja goda matvanor i kombination med fysisk aktivitet kan förebygga en rad hälsoproblem.
11. **Tobak, alkohol, narkotika, doping och spel**, förebyggande insatser inom dessa områden främjar en god hälsoutveckling.

”Folkhälsoarbetet är allas ansvar och allas uppgift. När alla politikområden och verksamheter i Malmö stad konsekvent arbetar för att skapa förutsättningar för god hälsa på lika villkor kommer det att få effekt. Det innebär en fokusering på den sociala hållbarhetsdimensionen”¹⁴⁰

Det är snarare integrationen och samverkan mellan de olika politikområden och verksamheter som är på ropet avseende fokuseringen på den sociala dimensionen av hållbar utveckling. Där målsättningen är att föra in hälsan i alla politikområden. Det finns stora likheter mellan

¹⁴⁰ Malmö stad, *Hela Malmö- en folkhälsopolicy*, 2010:5

(WHO) kommissionens syn på hälsans sociala bestämningsfaktorer och de tankar som ligger till grund för de svenska nationella folkhälsomålen.

Världshälsoorganisationens rapport ”*Closing the gap in a generation*” är därmed källan till inspiration och vägledning i det svenska folkhälsoarbetet. Malmö kommissionens rekommendationer och förslag till strategier ska vara vägledande för stadens tjänstemän i arbetet med sociala frågor. Arbetet med folkhälsoprogrammet knyts även samman med Agenda 21-arbetet.

Sett ur studiens diskursanalytiska ansats så får begreppet en innebörd utifrån folkhälsoarbetet med de elva övergripande delmålen. För att åstadkomma en förändring förutsätts agerande över att samhällssektorer och politikområden. Detta anses som Malmös största utmaning för att åstadkomma en sociala hållbar samhällsutveckling. Vid intervjun med tjänstemannen från kommissionen hänvisades jag till följande broschyr: *Hela Malmö- en folkhälsopolicy* avseende kommissionen tolkning av begreppet social hållbarhet och där framställs det på följande sätt:

”En hållbar utveckling är en utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter. De tre dimensionerna social, ekonomisk och ekologisk utveckling är ömsesidigt beroende av varandra. Hållbar utveckling är när alla tre dimensionerna tillmäts lika stort värde. Den sociala dimensionen sätter människors behov och välbefinnande i centrum. Samhällets värdegrund är demokratisk, hälsa, delaktighet, rättvis fördelning av makt och trygghet är centrala begrepp. En utveckling utifrån social hållbarhet strävar efter ett samhälle där alla människor, oavsett kön, ålder, socioekonomisk, etisk eller kulturell tillhörighet har samma möjligheter att ta del av och vara delaktig i samhället”¹⁴¹.

Utöver denna definition som framställs i folkhälsopolicyn så utgör även (WHO) kommissionens definition av begreppet en grund för hur Malmökommissionen väljer att tolka och arbeta med begreppet.

Intervjuperson 3 berättade om att det finns många faktorer som går att påverka folkhälsan exempelvis: arbetsförhållanden, boende, sociala nätverk, uppfostran, det är viktigt att kunna påverka sitt eget liv, och att alla har lika förutsättningar att leva ett bra liv. Genom att förslår

¹⁴¹ Malmö stad, *Hela Malmö- en folkhälsopolicy*, 2010:8

strategier för hur folkhälsan kan förbättras, kommer det även att bidra till social hållbar utveckling i Malmös.

Bestämningsfaktorerna definieras utifrån dessa fyra underliggande dokumenten.

Det är dessa fyra nedanstående dokument ligger till grund för kommissionens arbete. Dokumenten definierar kommissionens arbete, men som därmed även ligger till grund för deras tolkning av begreppet social hållbarhet och för den innebörd de får.

1. *”Bruntlandskommissionens definition ligger till grund för hur vi definierar och arbetar med, social hållbarhet.*
2. *Closing the gap in a generation – för vilka bestämningsfaktorer som anses påverka hälsan.*
3. *Nationella folkhälsopolitiken. Nationella hälsomål. Utgör även grunden för vårt arbete.*
4. *Agenda 21, om socialfrågor utifrån hållbarhetsperspektivet”¹⁴².*

Sammanfattningsvis så är dessa fyra dokumenten som utgör en grund för kommissionens arbete med socialfrågor i Malmö utifrån ett socialt hållbart perspektiv. Intervjuperson 3 berättade även följande:

”Vi har till och med 7 olika dimensioner av hållbar utveckling inte bara tre.”¹⁴³.

Intervjuperson 3 berättade om att bilden av Malmö som en segregerad stad är den största utmaningen för oss, samt att minska skillnader i ohälsa. Enligt intervjuperson 3 är det viktigt att alla lika förutsättningar för bra hälsa och detta har man inte i Malmö. Det finns stora skillnader i folkhälsan och det är till att en kommission tillsätts, då Malmö själv har tagit initiativet till kommissionens arbete.

Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö och områdesprogrammen med fyra områden i fokus på kommunal nivå, är de medel som Malmö stad använder för att nå en social hållbar utveckling.

Det berättas även om att man hämtar lärdomar och erfarenheter från bland annat Norge och Danmark, samt SKL (Sveriges kommuner och landsting) som är en mötesplats för vårt arbete där man delar med sig kunskap, erfarenheter och hämtar inspiration, avseende arbetet för en social hållbarhet. Att nå en social hållbarhet kräver även ett samarbete på en global nivå.

¹⁴² Intervjuperson 3, Stadsbyggnadskontoret (2011),

¹⁴³ Intervjuperson 3, Stadsbyggnadskontoret (2011),

Varför utgör inte social hållbarhet ett riksintresse? Intervjuperson 3 förklarar att det är på grund av att det är en mängd olika frågor som därmed faller på olika departement.

”Det blir lite knepigt med dessa sociala frågor utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Det är där som den största utmaningen i egentligen är: utöver departement gränserna. Att samverka utöver dessa gränser”¹⁴⁴.

Social hållbarhet definieras mycket brett, det berör en mängd olika frågor. Även intervjuperson 3 talade om att den ekologiska dimensionen har varit mest tydlig och om att den har funnits länge med dem. Svårigheterna ligger även på den ekonomiska delen, vad det innebär. I arbetet med de andra dimensionerna så hämtas inspirationen från miljöarbetet.

”Vi har hämtat oss inspiration från miljöarbetet och tittat på strategier där.

Och tänker på hur man kan förändra människor sätt att leva”¹⁴⁵.

Sett ur ett diskursanalytiskt perspektiv, får begreppet social hållbarhet en innebörd; där folkhälsomålen är det övergripande med ett antal olika delmål. Mängden av dessa innebörder i begreppet social hållbarhet är tydligt kopplat till hälsa och då kan man fråga sig, vad är inte hälsa? Detta visar på vagheten i definitionen att det får en så pass vidd omfattning.

5.9 Resultat

Ser man till samtliga intervjuer i helhet så är det avsaknaden av en tydlig definition kring social hållbarhet som är den mest framträdande. Enligt intervjupersonerna har Malmö ingen egen definition på begreppet social hållbarhet, därför är inte heller alla inom samhällsplaneringen överens om vad begreppet står för. Men däremot om vad alla är överens om är att man vill göra det till något konkret. I intervjuerna med stadens tjänstemän tillskrivs berättelserna om den sociala hållbarheten mer som en betydelsefull process i sitt arbete med att nå en hållbar stadsutveckling, än som ett begrepp eller koncept att ta till sig. Därmed anses definitionen av social hållbarhet i ständig konstruktion utifrån de sakområden som tjänstemännen arbetar inom. Det vill säga att definitionen i sig ses som en process, om vad det ska innehålla och för hur Malmö ska utvecklas. Både Malmökommissionen,

¹⁴⁴ Intervjuperson 3, Stadsbyggnadskontoret (2011),

¹⁴⁵ Intervjuperson 3, Stadsbyggnadskontoret (2011),

välfärdsprogramen och områdesprogramen anses utgöra viktiga medel för att nå denna utveckling.

Intervjupersonernas berättelser var även överensstämmande med det som framkom i översiktsplanerna, avseende Malmös behov och utmaningar.

I utsagorna kunde man urskilja hur olika sätt att tolka social hållbarhet, gör att man framhåller olika saker, som man själv anser är viktiga och för vad en social hållbarhet står för. Resultatet kan därmed bli att man handlar olika och att det kan uppstå oenighet inom diskursen. Oenigheten i det här fallet kan handla om tjänstemännens olika sätt att se på en social hållbarhet, vilket kan ge upphov till ett helt annat agerande.

Skillnaderna i synen på begreppet social hållbarhet mellan tjänstemannen från kommissionen och de från stadskontoret, är att kommissionen är igång med att göra begreppet till något mera konkret utifrån sitt fokus på hälsa, genom att påverka de definierade bestämningsfaktorerna anses bidra till en social hållbarhet. Däremot de från stadskontoret ser det mera som en pågående process i sitt arbete, och ser framemot kommissionens förslag och vägledning till att göra begreppet till något mera konkret i deras arbete med sociala frågor. Ur kommissionens tolkning framställs hälsan som den överordnade innebörden av begreppet, där alla andra indikatorer eller faktorer är tydligt kopplade till folkhälsan. Däremot hos tjänstemännen från stadskontoret nämnde dessa indikatorer utan koppling till hälsa, de resonerade mer kring indikatorer på liknandesätt som det framställdes i översiktsplanerna, där indikatorerna inte var jämnt sammankopplade med hälsa.

6 Sammanfattning och avslutande diskussion

Begreppet hållbar utveckling har kritiserats både ifrån politiskt och akademiskt håll för sin komplexitet och sin vaghet. Studiens analytiska tillvägagångssätt av det mångtydiga begreppet hållbarhet, har byggts vidare, från en begreppshistorisk analys till ytterligare en analysnivå: diskursanalys av begreppet *social hållbarhet* i Malmö. Där dessa två har komplettera varandra. Utifrån den begreppshistoriska analysen har begreppet hållbar utveckling behandlats på ett mera generellt plan, däremot utifrån diskursanalysen så har den sociala dimensionen i hållbarhetsbegreppet analyserat det mera konkreta fallet Malmö. Det starkaste skälet till det är att det inte ansåg finnas några motsättningar mellan dessa ansatser, eftersom bägge ansatserna fokuserar på begrepp och diskurser, där begreppen, bygger upp diskurser och diskurser ordnar begreppen.

Den mångtydiga hållbarheten, behandlas i denna studie i form av en diskursiv kamp om dess definitioner, där alla ger sin innebörd av begreppet. Det vill säga att göra det mångtydiga till entydigt och till något mer konkret i den fysiska planeringen. I Malmös samhällsplanering definierades begreppet social hållbarhet utifrån olika aspekter som man anser att en social hållbarhet står för. Utifrån det teoretiska perspektivet har ett antal tecken/ämnen utkristalliserats med stor inbördes spännvidd. Inom var och en av dessa ämnen så råder det specifika diskurser, det vill säga utsagor om den sociala hållbarheten utifrån ämnesområdet. Det är mellan dessa diskurser som man kan se den diskursiva kampen, alla ger sin innebörd av begreppet.

Även om definitionen av social hållbarhet är den samma i Malmös översiktsplanering som i WCED 1987, *att tillfredsställa dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov*, så har begreppet ändå utvecklats i sin innebörd och ifrån dagens behov, så är det fortfarande den ursprungliga definitionen som det hänvisas till och används. I fallet Malmö är till samma definition som gäller fast att det är Malmös behov som lyfts fram och som sammankopplas med den sociala hållbarhets definition.

Man kan säga att precis som hållbar utveckling har vuxit i sin betydelse, det vill säga fått allt flera dimensioner och definitioner inom hållbarhetsdiskursen. Så har även den sociala

dimensionen i hållbarhets begrepp, även fått en allt bredare innebörd, vad gäller mängden av ämnen som kopplas till begreppet. Det är framförallt i de senare översiktsplanerna som vi ser den största förändringen, det har gått från att i översiktsplanen 2000, inte nämnas alls till att det i översiktsplanen 2005, fått en tydlig plats och förändrat strukturen på översiktsplaneringen. Det är även framförallt i de ännu senare översiktsplanerna 2012 och 2032 som begreppet social hållbarhet får sin tydligaste innebörd, utifrån Malmös behov i sin breda framställning i översiktsplanerna.

Hållbarhets begreppet anses mycket mera än bara ett begrepp, då det ständigt ställer nya krav på oss, därför väljer tjänstemännen att snarare tala om det som en utvecklingsprocess än som ett koncept, att bara ta till sig. Begreppet utmanar vår generation att nå enighet kring det, oenigheten kring det är just det som kan definieras som det ohållbara, det som vi inte ska lämna åt kommande generationerna.

Hållbar utveckling ett begrepp som utmanar alla samhällsnivåer. För att klara av utmaningen krävs att nå enighet kring vad begreppet stå för, så att säga, att alla är eniga om vad det innebär. För att uppnå målet med en hållbar utveckling, krävs ett helhetstänkande där alla dessa tre dimensionerna är ömsesidigt utvecklade. Dels krävs det mer samverkan mellan olika myndigheter och departement, och dels i form av gemensamma projektarbeten. Att åstadkomma en hållbar samhällsutveckling, kräver därmed en del förändringar i arbetets sätt för att åstadkomma en hållbar utveckling, utifrån alla dessa tre dimensioner. Hållbar utveckling är ett fint ord som många vill använda sig av bara för att det låter som att det är något bra man ägnar sig åt, med för att uppnå det i egentliga ändamålet med hållbar utveckling i praktisk mening, är den utmaningen som vi just nu står inför. Kräver ett nytt helhetstänkande på utvecklingen.

Varför den sociala hållbarhet inte utgör ett riksintresse, är för att det är ett brett begrepp, som inkluderar en mängd olika sociala frågor, då dessa faller på olika departement, till skillnad från miljöfrågor och det är där som den största utmaningen anses ligga.

Förslag till vidare forskning vore att anta en mer komparativ natur-exempelvis fokusera på skillnaderna mellan Malmö och Göteborg eller Stockholm, avseende definitionen av social hållbarhet, för att på så sätt även kunna skapa mer relevans och öka generaliserbarheten i resultaten av empiriska studier. En annan intressant aspekt skulle vara att utgå ifrån ett makt

perspektiv, i kampen om en gemensam förståelse, konsensus och delaktighet. Vem som har makten att definierar vad en social hållbarhet är?

7. REFERENSLISTA

Skriftliga källor

Allén Sture & Nygren Håkan (2004), *Norstedts svenska ordbok*, Göteborgs universitet.
Institutionen för språklig databehandling.

Agenda 21-en sammanfattning, nedladdat (2011-11-02) från regeringens hemsida:

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/01/86/84/6de2900f.pdf>

Bergström, Göran & Boréus Kristina (red), 2005, *Textens mening och makt, metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Studentlitteratur AB, Lund.

Björneloo, Inger, (2007), *Innebörder av hållbar utveckling, En studie av lärares utsagor om undervisning*, Göteborgs universitet, Department of Education; Institutionen för pedagogik och didaktik.

Björneloo, Inger (2004) *Från raka svar till komplexa frågor, En studie om premisser för lärande för hållbar utveckling*. IPD-rapport 2004:09. Göteborgs universitet.

Boverket,(2010), *Socialt hållbar stadsutveckling: en kunskapsöversikt*,

Karlskrona Tillgänglig från:

<http://www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2010/Socialt%20H%C3%A5llbar%20Stadsutveckling.pdf>

Esaiasson, Peter., Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henric, Wängnerud, Lena (2007),
Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad. Stockholm:
Nordstedts juridik.

From, Åsa, (år), *Folkbibliotekets uppdrag i teori och praktik, En diskursanalys kring formulerandet av folkbibliotekets uppdrag i ett urval biblioteksrelaterade tidskrifter under åren 1999-2000*,

Grinell (2008), *Hållbar utveckling eller hållbar utsugning?* (2011-11-28 kl:16.30.)

Tillgänglig från: <http://www.grinell.se/hallbar%20utveckling.html>

Howarth, David, (2007), *Diskurs*, Liber AB, Malmö

Jacobsson, P. (2007). *Mot ett hållbart samhälle*. (Hämtad 2011-11-08). Tillgänglig från:
<http://www.kth.se>, Sökväg: Forskning/Forskning för en hållbar utveckling.

Jacobsson, Kerstin, (1997), *Så gott som demokrati, om demokratifrågan i EU-debatten*,
Doktorsavhandling i sociologi vid Uppsala universitet, Boréa bokförlag,

- Jorgensen, Marianne Winther & Phillips, Louise (2000), *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur, Lund.
- Larsson Mattias (2010), *Socialt hållbar samhällsplanering*, Länsstyrelsen i Skåne län.
- Lundberg, Martin,(2003), *Om överläggande samtal och hållbar utveckling, en studie av deliberativ demokrati*, Licentiatavhandling i beteendevetenskap vid Lindköpings universitet, Uni Tryck.
- Lunds universitet, *Definition av hållbar utveckling*, (2011-10-12) Tillgänglig från <http://www.lu.se/o.o.i.s/9149>
- Laclau, Ernesto., Mouffe, Chantal (1985/2001), *Hegemonin och den socialistiska strategin*, Göteborg &. Stockholm: Glänta/Vertigo
- Malmö Stad, *Malmös Agenda 21, Avstamp för en god miljö och en hållbar utveckling*, Miljöförvaltningen, nedladdat (2011-11-15) från Malmö stads hemsida <http://www.malmo.se>
- Malmö stad, (2010), *Hela Malmö- en folkhälsopolicy*, (nedladdat 2011-11-26) Tillgänglig från Malmö stads hemsida: <http://www.malmo.se/download/18.72bfc4c412fc1476e02800030416/Folkh%C3%A4lsopolicy%2Bbroschyr%2Bpdf.pdf>
- Malmö stad, *Så förtätar vi Malmö*, Dialog-pm 2010:2, (nedladdat 2011-11-19) Tillgänglig från Malmö stads hemsida: <http://www.malmo.se/download/18.4d147ba1286e5bcbb4800055507/F%C3%B6rt%C3%A4tning-PM.pdf>
- Malmö stad, (2010). *Områdesprogram för ett hållbart Malmö*, (2011-11-20) Tillgänglig: <http://www.malmo.se/Kommun--politik/Sa-arbetar-vimed.../Omradesprogram/Bakgrund.html>
- Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2000). *Översiktsplan för Malmö 2000*, (hämtad 2011-11-02) Tillgänglig från: <http://www.malmo.se/Medborgare/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Oversiktsplaner--strategier/Oversiktsplan-for-Malmo-2000/Oversiktsplan-for-Malmo-2000.html>
- Malmö stad, *Malmö 2005, Aktualisering och komplettering av Malmös översiktsplan*, Antagen februari 2006, tillgänglig från: <http://www.malmo.se/Medborgare/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Oversiktsplaner--strategier/Malmo-2005---Aktualisering.html>
- Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2011). *Ny översiktsplan för Malmö– ÖP 2012*. (hämtad 2011-11-12) Tillgänglig från:

http://www.malmo.se/download/18.72bfc4c412fc1476e02800017491/%C3%96Pplanstrategi_4maj.pdf

Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2009). *Malmöns översiktsplanering, Underlag för beslut om översiktsplanens aktualitet ÖP 2032*, (nedladdat 2011-11-25) från Malmö stads hemsida:

<http://www.malmo.se/download/18.1e58ca66127664b20f4800017684/%C3%96p+Aktualitet+100205.pdf#search='%C3%96versiktsplan+f%C3%B6r+Malm%C3%B6+2032>

Malmö Stad, Miljöförvaltningen, *Malmöns Agenda 21, Avstamp för en god miljö och en hållbar utveckling*, (nedladdat 2011-11-15) från Malmö stads hemsida <http://www.malmo.se>

Malmö stad, Stadsbyggnadskontoret (2007). Dialog-pm 2006:1. *Möten i staden, Om vikten av att se den andre i vardagen*.

Malmö stad, (2004) *Dialog-pm2004:1, Mål och strategier, Aktualisering av Översiktsplan 2000 Malmö*. (nedladdat 2011-11-03), Tillgänglig från:

<http://www.malmo.se/download/18.5d8108001222c393c00800024445/M%C3%A5Nytt.pdf>

Malmö stad,(2009), *Hur kan Malmö växa som attraktiv och hållbar stad?* Dialog-pm 2009:1, (nedladdat 2011-11-23), Tillgänglig från:

http://www.malmo.se/download/18.5d8108001222c393c00800026876/V%C3%A4xa_PM%2B15.pdf

Mouffe, Chantal, (2005), *On the political, Thinking in action*. Routledge, Abingdon, UK

Möllerström, Veselinka (2011), *Malmöns omvandling från arbetarstad till kunskapsstad, en diskursanalytisk studie av Malmöns förnyelse*, Lunds universitet, Lund 2011.

Petersson, Bo., Robertson, Alexa, (2003), *Identitetsstudier i praktiken*. Författarna och Liber: Malmö.

Ryen, Anne (2004), *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*. Författarna och Liber: Malmö.

Robert W. Kates et al (2005), *What is sustainable development - goals indicators, values and practice*, Environment: Science and Policy for Sustainable Development, vol 47, nr 3 pg 8-21.

Regeringskansliet. SOU 2003:31- *En hållbar framtid i sikte*. Utgiven: 12 mars 2003; Typ: Statens offentliga utredningar (SOU); Avsändare: Socialdepartementet; Slutbetänkande från ... www.regeringen.se/sb/d/420/a/1743

Regeringen, *Agenda 21*, (2011-11-10, kl:19.30), Tillgänglig från:

<http://www.regeringen.se/sb/d/6936>

- Steinar, Kvale (1997), *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund
- Sundqvist, G. (2003). *Uthållig utveckling – mänsklighetens framtid*. Lund: Studentlitteratur.
- Svensson, Julia (2008), *I den hållbara staden*, Sydsvenskan, (2011-10-29 kl:10.00)
- Tillgänglig från:
<http://www.sydsvenskan.se/samtidigt/article379978/I-den-hallbara-staden.html>
- Teorell, Jan., Svensson, Torsten (2007), *Att fråga och att svara*, Liber: Malmö.
- Tove Dannestam, (2009) *Stadspolitik i Malmö, politikens meningsskapande och materialitet*,
Doktorsavhandling i statsvetenskap vid Lunds universitet
- Tomi J. Kallio, Piia Nordberg , Ari Ahonen (2007) ‘*Rationalizing Sustainable Development*’
– *a Critical Treatise*, (Department of Management, Turku School of Economics and
Business Administration, Finland)Journal: sustainable development, volume: 15, p:41-45.
- Ullstad, Erland (2008), *Hållbar stadsutveckling – en politisk handbok från Sveriges
Arkitekter*, Intellecta
- United Nations World Commission on Environment and Development,
Brundtlandkommissionen. (1987), *Our Common Future*, Oxford: Oxford University Press,
(Nedladdat den 2011-10-29, kl: 18.30) Tillgänglig från: <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm#I>
- WHO (2008), *Closing the gap in a generation*, Commission on Social Determinants of Health
FINAL REPORT, (nedladdat 2011-11-26) Tillgänglig från:
<http://www.malmo.se/download/18.29c3b78a132728ecb52800030971/Closing+the+gap+i+n+a+generation.pdf>
- WHO (2008), *Utjämna hälsoskillnaderna inom en generation*, /svenska sammanfattningen av
WHO:s rapport, Tillgänglig från:
http://www.malmo.se/download/18.29c3b78a132728ecb52800030987/WHO-broschyr_0811.pdf

Muntliga källor

- Intervjuperson 1, tjänsteman vid stadsbyggnadskontoret, Malmö stad, (2011-11-25)
- Intervjuperson 2, tjänsteman vid stadsbyggnadskontoret, Malmö stad, (2011-11-09)
- Intervjuperson 3, tjänsteman vid stadsbyggnadskontorer/kommissionen, Malmö stad, (2011-11-25).

Executive summary

A sustainable development was defined by the Brundtlandscommission for the United Nations Conference on Environment and Development as "... a development that meets present needs without compromising future generations to meet their own needs".

The definition thus creates a good example of the vagueness and complexity of the term sustainable development, and therefore possible to interpret in many ways, which also has been criticized from both an academic and political direction for its complexity and vagueness.

In the Brundtlandcommissions report *Our Common Future*, it also reveals a division of the term sustainable development, in three dimensions: economic, ecological and social sustainability. Social sustainability is one of the widest dimensions, thus it covers a variety of social issues. In this study is the term social sustainability, which primarily will be investigated. Since, the term social sustainability is part of the comprehensive concept of sustainable development; therefor the term of sustainable development will be treated as an entry to the study of the more specific term "social sustainability" within a specific context. How social sustainability is to be understood is not given once and for all but as a subject of change and a conscious struggle for definitions. The study analyzes the struggle over its meaning, by focusing on language and it use in specific contexts.

To get a perspective on this, Malmo selected as an object of study. Malmö in this framework can be one of the most exciting municipalities to study in Sweden, considering to the changes, from an industrial society to a knowledge society, including the city's new profile "the sustainable city" as it is today expressed. In connection with the development of the "sustainable city Malmö", it also meant a new planning situation, where the concept of sustainability became the new profile for the city's development. In practice this meant that the municipality of Malmö was trained in the planning issues with regard to the ecological development. When you look at the community comprehensive plans and strategies so you often encounter on the term sustainable development and it is to the Brundtland Commission's definition, it is most often referred to, which I thus see as the dominant discourse of sustainability. It seems that not a single planning strategy or project is worth the name unless the term sustainability occurs. Only the inclusion of the term suggests that it is a good thing to do. It is precisely in this context that I find it most interesting to concretize the concept and seek its deeper understanding of how it is defined and used in Malmo, where officials define

and work with social issues for a sustainable community planning. In this study has the dominant discourse of sustainability been defined, based on the most common definition of sustainable development, namely, the Brundtland Commission's definition. Within the discourse is the notion that sustainable development is based on the overall view of human and societal needs, requirements and problems, and that the three dimensions: ecological, environmental and social conditions are integral. Thus, they are each other's circumstances and support. Because it is there that many refer to in their interpretations and is the most prominent definition of the concept of sustainability, thus it is the dominant discourse.

The purpose of this study is thus to obtain the definition of social sustainability, and how to work for social sustainability in Malmö. The study thus referred to treat the local community planning in Malmö, by focusing on the term social sustainability in Malmö's urban planning, what it means in practice and how to define the concept. This is based on two different analytical approaches, where both approaches have the language or rather the language use as a starting point in their analysis, and where these two approaches will complement each other in ways that can also be seen as two different levels of analysis. A conceptual historical analysis is as an entry for the study, which means treating the concept of sustainable development more generally. Although, the discourse analysis develops into an additional level of analysis: which is a discourse analysis of the term social sustainability in Malmö.

The findings show that the social sustainability in Malmö's urban planning seems rarely to be giving any clear definition. The concept is filled with a wide area, in the form of various aspects including: health, social inequality, segregation, etc. Seen from the discourse analytical perspective, the definition of social sustainability is constructed from its context, which are those aspects considered being important in order to address the community planning in Malmö.